

Vlaams
Parlement

vergadering **C187**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 27 maart 2018

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de omstreden wetgeving en uitspraken van de Poolse eerste minister over de Holocaust – 1319 (2017-2018)	3
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het doodvonnis voor VUB-gastdocent Djalali in Iran – 1359 (2017-2018)	7
VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de afbouw van de vrouwenrechten in Turkije – 1391 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de Europese pretoetredingssteun aan Turkije – 1552 (2017-2018)	11
VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de vernieuwing van het Marokkaans-Europees Visserijakkoord – 1408 (2017-2018)	20
VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het staatsbezoek aan Canada – 1482 (2017-2018)	24
VRAAG OM UITLEG van Jan Van Esbroeck aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de Vlaamse samenwerking met Corsica – 1501 (2017-2018)	27
VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het brexitakkoord over de transitieperiode – 1556 (2017-2018)	28

VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de omstreden wetgeving en uitspraken van de Poolse eerste minister over de Holocaust – 1319 (2017-2018)

Voorzitter: mevrouw Güler Turan

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, mijn vraag gaat over meer dan de uitspraken van de Poolse eerste minister, namelijk ook over een wetgeving die intussen in Polen vorm heeft gekregen. Op zaterdag 17 februari 2018 deed de eerste minister van Polen, Mateusz Morawiecki, een omstreden uitspraak over de joodse betrokkenheid in de Holocaust. Dit komt enkele weken nadat het Poolse parlement een nieuwe wet heeft aangenomen waardoor mensen die spreken over de 'Poolse vernietigingskampen', bestraft kunnen worden. Dit is een gevaarlijke trend. De Holocaust was een vreselijk gebeuren, waar wereldwijd een consensus over is bereikt dat we alles moeten inzetten opdat dit zich nooit meer zou herhalen.

Het is geenszins de bedoeling om Polen als land te beschuldigen van deelname aan de Holocaust, maar we kunnen anderzijds niet ontkennen, zoals blijkt uit historisch onderzoek, dat ook sommige Poolse burgers en ambtenaren verantwoordelijk waren in het kader van de wandaden van de nazi's. De nieuwe wet wil duidelijk elke betrokkenheid bij de Holocaust van Polen en zijn inwoners voor altijd ontkennen. Ze verbiedt immers elke suggestie dat de Poolse natie 'verantwoordelijk of medeverantwoordelijk was voor de door het Derde Rijk gepleegde nazimisdaden'.

Terecht stelden zowel de Israëlische premier als de president dat de geschiedenis niet herschreven kan worden. Om dezelfde redenen hebben ook de Verenigde Staten aan Polen gevraagd om voornoemde wet dadelijk in te trekken. De uitspraak van de Poolse premier en de nieuwe Poolse wet zijn onaanvaardbaar voor een democratische rechtsstaat, temeer omdat Polen zich als lid van de Europese Unie heeft ingeschreven in de Europese waarden. Vrijheid van meningsuiting en pers, uiteraard binnen een correcte historische context, zijn belangrijk.

Recent was er wel een evolutie die ik heb vernomen uit de internationale media. De Poolse meerderheidspartij Prawo i Sprawiedliwość (PiS) heeft enkele dagen geleden een reeks amendementen ingediend over die hoogst betwiste wet. Dat is bedoeld als tegemoetkoming, aldus Politico en andere kranten, aan de internationale kritiek. Tegelijkertijd wordt zelfs vanuit Polen zelf gezegd dat de amendementen meer over de vorm van de wet gaan dan dat ze ingaan op de grond van het probleem. Minister-president, ik weet niet of u hierover al bent geïnformeerd, wellicht beter dan wij? De Poolse procureur-generaal heeft enkele dagen geleden deze wetgeving als gedeeltelijk onconstitutioneel gedefinieerd. Hij geeft als argumentatie dat 'wanneer men daden die in het buitenland worden verricht, penaliseert en men geen rekening houdt met wetten die in die landen van kracht zijn of in strijd zijn met de grondwetten van die landen, de Poolse wet een overdreven referentie zou hanteren ten aanzien van de wetgeving van die andere landen'.

Als het juist is wat ik lees in een Israëlische krant, dan is de kritiek die in Polen wordt gehanteerd ten aanzien van die eigen wetgeving, wel heel beperkt. Het is een goede evolutie dat men kritisch kijkt en eigen wetgeving wil amenderen, maar de vraag is natuurlijk hoe grondig of hoe principieel die bijsturing van de

eigen wetgeving kan zijn want op basis van de informatie waarover wij beschikken, zou die wetgeving gewoon moeten worden ingetrokken en zou men niet mogen worden veroordeeld wanneer men de inmenging van burgers of diensten in de Holocaust zou betwisten.

Enkele weken geleden was de Poolse ambassadeur op bezoek in deze commissie. Ik heb hem deze vraag ook gesteld en deze opmerkingen ook gemaakt. De Poolse ambassadeur heeft toen de Poolse wetgeving verdedigd. Hij zegt dat hij de positie van zijn land verdedigt en er zeker geen afstand van zou nemen. Hij is uiteraard de vertegenwoordiger van zijn land, maar het is weliswaar een bevestiging van deze wetgeving.

Minister-president, hoe beoordeelt u, als minister-president van Vlaanderen, die wetgeving die recent in Polen is goedgekeurd en die het strafbaar maakt om 'publiekelijk en tegen de feiten in, verantwoordelijkheid of medeverantwoordelijkheid voor nazimisdaden begaan door het Derde Rijk, toeschrijft aan de Poolse natie of de Poolse staat'?

Kunt u zich aansluiten bij de oproep van de Verenigde Staten om de wet onmiddellijk in te trekken?

Vindt u dat deze wet moet worden voorgelegd aan het Hof van Justitie van de Europese Unie?

Bent u bereid aan de Poolse ambassadeur te vragen wat de wet betekent voor mensen die zich openlijk uitspreken over Poolse betrokkenheid bij de vervolging van joden tijdens de Tweede Wereldoorlog? Zult u ook meer uitleg vragen aan de Poolse ambassadeur en, bij een volgende ontmoeting, ook aan de Poolse premier? Zult u, in onze naam, Polen oproepen om deze wet ongedaan te maken?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, de amenderingen op de Wet over het Instituut voor Nationale Herinnering (IPN) zijn een vervolg op de eerdere amendering van 2016 waarbij verwijzingen naar 'Poolse doodskampen' als strafbaar werden gezien. Nu wordt daar een strafrechtelijke verantwoordelijkheid aan verbonden, ook voor personen die verklaringen doen dat Poolse burgers deelnamen aan misdaden tegen de menselijkheid en die, in het kader van de Holocaust, deelnamen aan doodskampen.

De amendering werd door het Volkslagerhuis goedgekeurd op 27 januari 2018 en door de Senaat op 31 januari 2018. De wet maakt het strafbaar dat er verwijzingen komen naar Poolse verantwoordelijkheid voor of deelname in de Holocaust. De wet heeft ook een mensenrechtenlink, want zorgt voor een beperking op de vrije meningsuiting en het in vraag stellen van de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van de overheid.

Door de strafmaat zouden mensen niet meer geneigd zijn om bepaalde aspecten van de Poolse geschiedenis te bespreken uit vrees voor strafrechtelijke vervolging en gevangenisstraf. Sommige ngo's vrezen dat deze wet ook op termijn kritiek op Polen in internationale fora onmogelijk zou maken.

De amenderingen zijn zeer slecht gevallen in Israël, bovendien op de vooravond van de Holocaustherdenking in Auschwitz, en ook de VS hebben hun bezorgdheid geuit.

Veel Poolse organisaties, ook het POLIN-museum, het museum van de geschiedenis van de Poolse joden in Warschau, hebben zich gekant tegen de nieuwe wet.

We weten dat een aantal landen worstelt met de medeverantwoordelijkheid van eigen burgers. Ik verwijs naar het toch wel late geschiedkundige werk dat er is gekomen over de verantwoordelijkheid van bepaalde mensen in het Antwerpse stadsbestuur en de Antwerpse politiediensten bij de vervolging van de joden in ons land. Het is pas in kaart gebracht na de publicatie van een boek op basis van een proefschrift, op basis van gedegen wetenschappelijk onderzoek dat pas in 2000 helemaal bekend is geraakt, althans voor het grote publiek. Het boek is van Lieven Saerens: 'Vreemdelingen in een wereldstad. Een geschiedenis van Antwerpen en zijn joodse bevolking (1880-1944)'. Dit toont aan welke gevolgen een en ander kan hebben als dit deel van de geschiedenis niet meer zou kunnen worden onderzocht, als daarover niet meer zou kunnen worden gepubliceerd, als daarover geen uitspraken meer zouden kunnen worden gedaan.

Polen is een staat met een eigen rechterlijke organisatie. In de eerste plaats denk ik dat het evident is dat er binnen Polen uitputting wordt gedaan van alle mogelijke rechtsmiddelen op dat vlak. Ik heb al gezegd dat er veel protest is in Polen zelf. Die amendering is ook naar het Poolse Grondwettelijk Hof gestuurd om ze te toetsen aan de grondwet en aan een aantal algemene principes van de vrije meningsuiting. Het is nu belangrijk dat we die procedures afwachten en dat we afwachten hoe het Poolse Grondwettelijk Hof daartegen aankijkt en wat de finale uitspraak zal zijn.

U verwijst naar het Europese Hof van Justitie, dat inderdaad de handelingen van de Unie en haar lidstaten kan toetsen aan de grondrechten. Zoals u weet, is de bevoegdheid van het Europese Hof van Justitie ten aanzien van de lidstaten beperkt. Het kan slechts toezien op de naleving van de grondrechten door een lidstaat wanneer die lidstaat optreedt binnen het toepassingsgebied van het Unierecht. Dat lijkt hier niet het geval te zijn, maar het is in de eerste plaats aan de Europese Commissie om zich hierover te beraden en om na te gaan of een zaak bij het Europese Hof van Justitie moet worden geïnitieerd.

Vicevoorzitter van de Europese Commissie Frans Timmermans verklaarde dat Europeanen hun geschiedenis moeten kennen om te kunnen leren uit hun fouten. Donald Tusk heeft de Poolse premier gewaarschuwd dat de situatie een directe impact heeft op de Poolse belangen, de Poolse reputatie en het Poolse aanzien in de wereld. Ik ben ervan overtuigd dat de aanpak op het Europese niveau, zeker tot er een uitspraak is van het Poolse Grondwettelijk Hof, de beste manier van aanpakken is.

Ikzelf heb minister Reynders gesteund – ik heb dat al verklaard in deze commissie – om tot een peerreview te komen op Europees vlak aangaande de implementatie van de Europese rechten en vrijheden. Deze review is vergelijkbaar met de Universal Peer Review van de Verenigde Naties. Het zou goed zijn dat de Europese Commissie die peerreview gaat doen.

U weet dat er in een aantal landen een discussie bestaat, bijvoorbeeld over de mate van onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. Dat is een initiatief van de federale minister dat ik ten volle steun. Zelf heb ik, maar niet als enige, in de laatste Europese Raad Cohesie uiteraard gepleit voor Europese solidariteit, wat daar zeer sterk aan de orde is. Ik heb ook gezegd dat dit gekoppeld moet zijn aan respect voor de fundamentele waarden en principes die gelden in de hele Europese Unie. Dat ging toen onder andere over de link in Polen, en ook over de onafhankelijkheid van de rechters in het Grondwettelijk Hof.

Daar is op dat moment die boodschap gegeven, ook door andere landen. Het is belangrijk dat we die boodschap blijven geven op het Europese niveau. Eerst worden de gerechtelijke middelen hiertegen uitgeput. Het is aan de Europese Commissie om na te gaan of er al dan niet grond is voor het aanhangig maken van een zaak bij het Europees Hof. Persoonlijk denk ik dat die kans veeleer gering is. Laat ons eerst die rechterlijke middelen afwachten.

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Minister-president, ik neem akte van de belangrijke en interessante elementen die u aanhaalt en de overtuiging die u formuleert. Het is belangrijk dat Vlaanderen en België zich aansluiten bij de vraag van de Verenigde Staten en Israël om Polen op te roepen die wet terug te trekken. Met alle begrip voor de heel gevoelige situatie in Polen als lid van de Europese Unie, en wat zich daar heeft afgespeeld tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Het is van het grootste belang dat we eenduidig zijn als het gaat over de Holocaust, en dat we onze verantwoordelijkheid in de ogen durven te zien. Daarover mag geen ambiguïteit worden geduld, want de feiten zijn zodanig verschrikkelijk. Als we willen bijdragen aan de toekomstige generaties dat dit nooit meer zal gebeuren, dan kunnen we geen zweem van twijfel laten bestaan, integendeel. Ook onze eigen geschiedenis moeten we heel objectief en moedig benaderen.

We hebben een stap in die richting gezet in ons eigen land, en dat is niet gemakkelijk geweest. Ik verwijs naar het werk van de Belgische Senaat in 2012. Toen heeft de Senaat een resolutie aangenomen waarin de rol van de Belgische overheid bij de jodenvervolging tijdens de Tweede Wereldoorlog werd benadrukt. U hebt verwezen naar de stad Antwerpen, maar het ging over veel meer dan dat. Het is natuurlijk een case waar ernstige zaken zijn gebeurd, maar dat heeft zich jammer genoeg op vele plaatsen voorgedaan. Ook in ons land hebben publieke instellingen en publieke figuren direct of indirect meegewerkt aan of bijgedragen tot of zich niet op de juiste manier verzet tegen de jodenvervolging. De Senaat heeft dat voorstel van resolutie toen besproken en aangenomen. Er is hard aan gewerkt, op basis van een heel grondige studie, die verschillende jaren in beslag heeft genomen en die door het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (SOMA) is uitgevoerd.

Het is belangrijk dat alle lidstaten van de Europese Unie die oefening doen. De Holocaust is natuurlijk de eerste verantwoordelijkheid van diegenen die dat hebben gepland, bedacht en uitgevoerd. Zoveel analyses, zoveel geschiedkundigen, maar ook grote psychiaters benadrukken dat dit nooit had kunnen gebeuren als niet ook alle kleine schakels dit lieten gebeuren. Misschien hadden ze die machine wel kunnen stilzetten of proberen af te remmen.

Het staat vast dat daarvoor ook in ons land verantwoordelijkheden zijn. Zo zijn die er ook in Polen. Ik zal geen uitspraken doen over de verantwoordelijkheid van Polen, maar het zou een uitdrukking zijn van een grotere democratie en het zou Polen sieren als ze dit ook onder ogen kunnen zien als daarvoor de tijd rijp is.

Minister-president, ik hoop dat we op u mogen rekenen om dit in uw gesprekken met Poolse autoriteiten te zeggen, zonder dat we belerend moeten zijn. Ook wij hebben een verantwoordelijkheid in die zaak.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Dit onderwerp is inderdaad al aan bod gekomen in de hoorzitting met de Poolse ambassadeur van twee weken geleden. Ook naar aanleiding van de resolutie die is goedgekeurd en de hoorzitting met de Vlaamse vertegenwoordiger in Polen, heeft Yves Wantens gezegd dat er een uitzondering is bepaald voor artistieke en wetenschappelijke actoren. Hij vroeg zich wel af in hoeverre onderzoeksjournalistiek onder die uitzondering zou vallen.

Minister-president, hebt u daar zicht op? Zullen onderzoeksjournalisten zulke uitzondering kunnen krijgen? Het is natuurlijk beter dat die wet gewoon wordt teruggedraaid, zoals collega de Bethune vraagt.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Mevrouw de Bethune, ik begrijp de bezorgdheid waarmee u deze vragen stelt. Het is enorm belangrijk dat we de Europese waarden in al onze lidstaten mee in het oog houden en goed bewaken. Ik hoor van de minister-president dat Polen al in dialoog is gegaan en daaraan werkt, en dat er een gesprek gaande is.

Collega de Bethune, wat me een beetje stoort, is natuurlijk de selectiviteit van uw vraagstelling. Ik ken een land in Europa waar men niet tot dialoog wil overgaan over een probleem. Ik ken een land in Europa waar men mensen vanwege hun vrije meningsuiting, tot dertig jaar in de gevangenis steekt. Ik ken een land waar men de politie laat infiltreren in vredelievende betogingen om daar rel te schoppen en geweld te veroorzaken.

Het zou u, en bij uitbreiding uw partij, sieren om daar ook zeer streng tegen op te treden. Ook daar zijn de Europese waarden en wetten in gevaar. Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat het in deze zaak te maken heeft met wie aan de macht is in dat land. Ik heb een gevoel, maar ik kan ernaast zitten. In Polen zitten we met een PiS-partij die niet bij de EVP hoort. Vanuit alle hoeken van de EVP, vanuit alle belangrijke functies in de Europese Unie, hoor ik enorme veroordelingen. Ik wil me niet uitspreken over de terechtheid daarvan. Het is goed dat we waken over onze waarden en normen, maar ik merk van diezelfde belangrijke vertegenwoordigers in en buiten Europa, en bij uitbreiding hier, dat daar geen reactie op komt.

Dat stoort mij een beetje in heel dit debat, en niet alleen in dit debat. Dat land moet ik misschien niet hardop noemen, maar ik ga het toch doen om alle misverstanden te kunnen vermijden. Het is een Europees land, het is in het zuiden en het is Spanje, waar al die dingen die ik zonet heb opgenoemd, vandaag wel gebeuren. Ik had van alle andere collega's heel graag een assertievere veroordeling gehoopt en verwacht.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Wat betreft de onderzoeksjournalistiek, ook voor het departement is dat onduidelijk op dit ogenblik. Ik kan daar nu geen uitsluitsel over geven.

Sabine de Bethune (CD&V): Collega Van Esbroeck, uw opmerking in de context van deze vraag is zo buiten proportie dat ze geen antwoord verdient.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het doodvonnis voor VUB-gastdocent Djalali in Iran

– 1359 (2017-2018)

Voorzitter: mevrouw Güler Turan

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

– Jan Van Esbroeck treedt als voorzitter op.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, helaas komt dit thema hier geregeld aan bod. In februari liep een schrijfactie, in samenwerking met Amnesty International, op de campussen van de VUB en het Universitair Ziekenhuis Brussel om

steun te betuigen aan hun gastdocent Ahmadreza Djalali. Meer dan duizenden brieven zouden ondertussen al geschreven zijn.

Dokter Djalali heeft vandaag nog steeds geen volledige toegang tot medische hulp, hoewel zijn gezondheid er erg aan toe is. Nochtans zei u tijdens de plenaire vergadering van 7 februari dat de Iraanse ambassadeur u had verteld dat hij wel degelijk toegang zou hebben tot medische zorg. De ambassadeur zei ook dat er een tweede beroepsprocedure kan worden ingediend en dat de doodstraf nog niet in de nabije toekomst is gepland.

De ironie wil dat minister van Welzijn Vandeuren op 28 februari zijn Iraanse collega dokter Hassan Hashemi ontving in Brussel. Ze spraken er onder meer over de voortreffelijke gezondheidszorg in Iran en de stijgende toegankelijkheid ervan. Erna bezocht hij campus Gasthuisberg van het Universitair Ziekenhuis Leuven. Intussen naturaliseerde Zweden dokter Djalali om eventuele uitvoering van zijn doodvonnis toch te verhinderen. Uit de pers bleek dat Iran daar niet erg gelukkig mee is.

Minister-president, krijgt dokter Djalali ondertussen de nodige medische hulp? Sprak collega-minister Vandeuren over de situatie waarin dokter Djalali verkeert met zijn Iraanse collega toen hij in Brussel was? Is intussen een tweede beroepsprocedure aanhangig gemaakt bij het Hooggerechtshof? Welke gevolgen kan de naturalisatie door Zweden hebben voor de situatie van dokter Djalali? Welke initiatieven worden intussen genomen door u en uw collega's op het federale en Europese niveau?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: De ontmoeting tussen minister Vandeuren en de Iraanse minister van Volksgezondheid was een ontmoeting waar uitsluitend over gezondheidszorg in Vlaanderen en Iran werd gesproken. Over de gezondheidstoestand van de heer Djalali heb ik het vorige maand al gehad in de plenaire vergadering van 7 februari 2018. Ik heb toen meegedeeld dat de Iraanse ambassadeur zegt dat Djalali de nodige medische hulp krijgt. Bij elk contact ga ik daar ook op in en benadruk ik de elementaire vereiste om te zorgen voor de nodige medische hulp aan professor Djalali.

In een telefoongesprek met zijn advocaat van begin maart, waar de VRT bij was en dat ook werd uitgezonden, heeft Djalali zelf gezegd dat zijn gezondheid sterk achteruitgaat, maar dat men weigert om hem naar het ziekenhuis te brengen.

De ambassadeur heeft mij gezegd dat het mogelijk zou zijn een tweede procedure tot heroverweging te starten, maar ik heb daar op dit ogenblik geen enkele bevestiging van. Ik weet niet of het is gebeurd, of die procedure loopt of niet. Ik heb geen verdere informatie gekregen.

Twee weken geleden had ik nog een gesprek met de Zweedse ambassadrice. Uiteraard hebben we over meerdere onderwerpen gepraat. Ook de EU-onderwerpen stonden op de agenda, maar we hadden het ook over Djalali. De ambassadrice heeft me verzekerd dat Zweden de zaak zeer sterk behartigt. Op de naturalisatie door Zweden heeft Iran gereageerd. Iran zegt dat het de dubbele nationaliteit van Djalali niet zal erkennen. Toch denk ik dat de naturalisatie wel een impact kan hebben. Djalali is nu niet enkel een onderdaan van Iran, maar meteen ook een EU-burger. Dit geeft de EU en haar lidstaten een grotere hefboom voor een diplomatieke druk op Iran.

Ik kan u verzekeren dat er op alle niveaus wordt gewerkt om ervoor te zorgen dat Iran de doodstraf niet uitvoert. Ik heb nogmaals de Iraanse ambassadeur ontmoet op 22 februari 2018.

De ambassadeur heeft toen gezegd dat hij hoorde over de mogelijkheid van een herziening, maar dat hij daarover verder geen nieuws had. Vandaag nog heeft mijn kabinet contact genomen met de ambassadeur, die nogmaals bevestigd heeft dat hij geen verder nieuws heeft, en als hij dat heeft, dat hij snel met mij gaat terugkoppelen. Hij zou wel over het gesprek dat we toen hebben gevoerd, opnieuw terugkoppelen met Teheran, maar ik neem aan dat dat altijd gebeurt.

Ik ga ervan uit dat ook het federale niveau alle inspanningen blijft verderzetten. Ik ben uiteraard niet op de hoogte van de concrete stappen die het federale niveau daaromtrent onderneemt.

Het Europese niveau zet onverdroten de inspanningen verder. Ik heb begin maart een brief ontvangen van mevrouw Mogherini, waarin ze nog eens bevestigde dat de EU de zaak heeft aangekaart bij de Iraanse autoriteiten, bij diverse gelegenheden en op verschillende niveaus. Bovendien hebben meerdere lidstaten met een ambassade in Iran demarches uitgevoerd bij de Iraanse autoriteiten. Zweden is op dat vlak zeer actief.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): U verwijst zelf naar het gesprek van de advocaat met de VRT, waarin dokter Djalali zegt dat hij minstens 23 kilogram is vermagerd en dat hij vreest heel ernstig ziek te zijn, dat hij helaas nog altijd geen ziekenhuis heeft gezien en dat hij vermoedt dat ze hem liever zien sterven in de gevangenis dan de doodstraf op hem uit te voeren. Het is natuurlijk wel straf dat de Iraanse ambassadeur u begin februari – en we zijn ondertussen eind maart – wel heeft verteld dat hij wel degelijk medische hulp zou hebben, want dat zou blijkbaar niet het geval zijn.

Over het gesprek van minister Vandeuren met de Iraanse collega vind ik het een beetje een gemiste kans om het niet over de gezondheidstoestand en de situatie van dokter Djalali te hebben, want in de resolutie die we in het Vlaams Parlement unaniem hebben goedgekeurd, vragen we aan de Vlaamse Regering om in al onze contacten, ook de economische overheidscontacten, en bijvoorbeeld ook in de contacten met de Iraanse ministers, het respect voor de mensenrechten op de agenda te zetten en te bepleiten dat de doodstraf in het algemeen zou worden afgeschaft. Ik vind het wel jammer dat die kans niet werd gegrepen door minister Vandeuren en door de Vlaamse Regering om het er met de Iraanse collega toch over te hebben en nogmaals te gaan bepleiten dat dokter Djalali vrijkomt en dat die doodstraf teniet wordt gedaan.

Tot slot vind ik het raar dat we een beetje in het ongewisse blijven over of er al dan niet een beroepsprocedure wordt ingesteld. Ik hoop dat dat wel degelijk het geval is en dat dat een positieve uitkomst heeft. Ik vind het een beetje vreemd dat, hoewel er veel contacten zijn met de Iraanse ambassadeur, we niet goed meer op de hoogte zijn van wat er aan het gebeuren is. Ik zou u willen vragen om er alles aan te blijven doen, in alle contacten, de situatie van dokter Djalali op de agenda te blijven zetten en erover te waken dat hij toegang heeft tot medische hulp en dat die beroepsprocedure in orde komt en hij uiteindelijk ook vrijkomt.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Ik sluit me graag aan bij de vraag van mevrouw Soens. Ondanks tal van steunbetuigingen en diverse acties vanuit academische en andere hoek de laatste weken, dreigt dit dossier toch een beetje te verzanden, te verstillen. Ik weet welke inspanningen u zich al hebt getroost. U verwijst onder meer naar het Europese niveau, maar, eerlijk is eerlijk: u bent een beetje vaag over het federale niveau. Dat verontrust mij een beetje. Is op dat

niveau ook geen inspanning meer geleverd op dat vlak door minister Reynders? Of heeft hij u daarover niet ingelicht? Ik vind het een beetje vreemd dat het vanuit die hoek nogal stil blijft. Kunt u daar meer uitleg over geven?

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Dit dossier is inderdaad al vaak besproken. In die zin is het feit dat er veel buitenlandse druk wordt uitgeoefend, een van de redenen waarom de doodstraf waartoe dokter Djalali is veroordeeld, nog niet is uitgevoerd. Ik kan alleen maar hopen dat dat mede het gevolg is van de aanhoudende internationale druk. Ik heb niet de indruk dat het aan het stilvallen is, zoals sommige collega's menen. Heel recent hebben bijvoorbeeld ook de katholieke bisschoppen van België zich nog aangesloten bij degenen die in dit stadium van de procedure om gratie hebben gevraagd. Ik denk dat er in heel wat landen ook actiegroepen zijn, Amnesty International en andere, die dit warm houden, en het moet zeker warm worden gehouden. Ik sluit me aan bij alle collega's die vragen om dit blijvend op de agenda te zetten. We hebben inderdaad gevraagd om dat in alle contacten te doen. De Vlaamse Regering moet er werk van maken om elke kans te grijpen.

Minister-president Geert Bourgeois: Minister Vandeuren heeft ongetwijfeld met de beste wil die ontmoetingen gehad. Ik zal die resolutie nog eens onder de aandacht brengen, want het is niet evident: het zijn voorbereidingen die gebeuren vanuit het eigen departement. De resolutie wordt natuurlijk meegedeeld door de regering, maar men kan het de ministers niet kwalijk nemen dat ze niet elk tot in detail elk van de resoluties opvolgt. Dat is zeker te goeder trouw gebeurd, zoals ik mijn collega ken. Ik zal nog eens de aandacht van de ministers vestigen op die resolutie, omdat ze gaat over Djalali, die een sterke band heeft met Vlaanderen. In dit geval is het belangrijk dat we daarop inzetten.

In verband met het federale niveau heb ik het nu niet helder voor ogen, maar ik heb er al diverse keren op geantwoord dat ook het federale niveau de nodige initiatieven neemt. Ik heb alleen gezegd dat ik nu geen zicht heb op wat er de laatste weken gebeurd is, maar het is zeer zeker zo dat er internationaal, Europees, door allerlei personen, instanties, de academische wereld, nu ook door de katholieke kerk en ook door veel anderen, internationaal druk wordt uitgeoefend. Ik heb ook het gevoel dat dit er in elk geval tot nu toe al – dat is een minimaal effect – toe geleid heeft dat de doodstraf niet uitgevoerd is, ook al is die toestand natuurlijk verschrikkelijk als je een doodstraf boven het hoofd hangt en je in het ongewisse bent over het verder verloop van de procedure.

Ook voor mij is het vervelend, mevrouw Soens. Ik had ook liever gehad dat ik kon zeggen dat ik op de hoogte gebracht was van het feit dat er een herziening komt, maar het enige wat ik kan zeggen, is wat de ambassadeur me heeft gezegd: "Zodra ik nieuws heb, ga ik u op de hoogte brengen." Dat is de enige positieve boodschap die ik heb op dit ogenblik. Ik blijf het wel op de voet opvolgen. Ik heb u geïnformeerd over mijn laatste onderhoud met de ambassadeur. Ik heb ook met het oog op deze vraag nog eens contact laten nemen om te weten of er al antwoord was. Ik kan natuurlijk niet elke week de ambassadeur convoceren om hem te vragen of er al nieuws is, maar ik blijf het op de voet volgen. De ambassadeur weet dat ook. Hij brieft ook elke keer Teheran over al onze ontmoetingen, over mijn aandringen en over mijn vragen. Hij zegt me dat hij me onmiddellijk op de hoogte zal brengen als er een nieuwe evolutie is. Ik blijf het zelf ook persoonlijk zeer sterk opvolgen, niet alleen wachtend tot er een antwoord komt van de ambassadeur van Teheran.

Tine Soens (sp.a): Ik ben blij dat u het actief blijft opvolgen en dat we dat met deze commissie ook proberen te doen, en dat heel veel mensen dat proberen te

doen. Ik weet dat het niet evident is voor bijvoorbeeld minister Vandeurzen om het over de specifieke situatie van dokter Djalali te hebben, maar het is toch goed dat we de druk zo hoog mogelijk proberen te houden en dat we dat in al onze contacten ook meenemen. Ik ben blij dat u zegt dat u uw collega's er nog eens aan zult herinneren.

Het lijkt me wel een beetje vreemd dat het Departement Buitenlandse Zaken niet op de hoogte zou geweest zijn van de ontmoeting met de Iraanse minister en dat vanuit het departement de situatie van dokter Djalali niet meegenomen is in de voorbereiding.

Tot slot kan het inderdaad wel zijn dat door de grote internationale druk de doodstraf momenteel niet wordt uitgevoerd, maar zoals dokter Djalali zelf aangeeft, vermoedt hij dat ze hem liever zien sterven in de gevangenis dan de doodstraf te moeten uitvoeren, om redenen van die grote internationale druk. Het resultaat is helaas wel hetzelfde. Ik zou toch willen oproepen dat hij zo snel mogelijk toegang krijgt tot medische hulp zodat we niet plots het nieuws krijgen dat hij in de gevangenis overleden is omdat hij geen medische hulp heeft gekregen.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik wou nog verduidelijken dat ik niet heb gezegd dat Buitenlandse Zaken niet op de hoogte was. Alleen ga ik ervan uit dat de voorbereiding vaktechnisch gebeurd is door het departement Volksgezondheid. Ik heb absoluut niet gezegd dat Buitenlandse Zaken niet op de hoogte was.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de afbouw van de vrouwenrechten in Turkije – 1391 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de Europese pretoetredingssteun aan Turkije – 1552 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Enkele dagen voor de Wereldvrouwendag heeft de Turkse politie een demonstratie voor vrouwenrechten in de hoofdstad Ankara uit elkaar geslagen. De ordediensten vuurden rubberen kogels en traangas af, toen een groep vrouwen een verklaring wilde voorlezen. Achttien vrouwen werden tijdelijk opgepakt. In Istanbul werden er dan nog demonstraties aangekondigd. Die zouden op 8 maart, de Wereldvrouwendag, plaatsvinden.

De rechten van de vrouw staan momenteel onder druk in Turkije. De regerende partij heeft in november 2017 wetgeving ingevoerd die door vrouwenrechten-advocaten als zorgwekkend wordt beschreven. Er bestaat in het land een sterk patriarchaal systeem en het aantal kinderhuwelijken is de laatste jaren fors gestegen. Geestelijken kunnen voortaan een burgerlijk huwelijk uitvoeren. De combinatie levert uiteraard problemen op voor vrouwen- en kinderrechten. Ngo's die daar toezicht op houden, stellen ook vast dat er een stijging is van geweld tegen vrouwen. In de eerste twee maanden van dit jaar alleen al zijn er 75 vrouwen gedood. Tot slot verwijs ik naar uitspraken van president Erdogan, die opgeroepen heeft om minstens drie kinderen op de wereld te zetten en die

zwangerschapspreventie als 'verraad' heeft omschreven. Ik verwijs ook naar uitspraken die hij in 2014 deed. Hij zei toen openlijk dat mannen en vrouwen niet gelijk zijn. Het is niet mijn bedoeling om enkel op de president af te vuren, maar ik wil illustreren dat er toch wel een heel verontrustende neerwaartse spiraal is wat de vrouwenrechten in Turkije vandaag betreft. Er moeten inspanningen gebeuren, ook vanuit de internationale gemeenschap, om op te komen voor vrouwenrechten en om die afzwakking van hun rechten tegen te gaan.

Heel concreet in dit geval is er disproportioneel geweld om een vredevolle betoging tegen te gaan, met traangas, rubberen kogels, en het arresteren van vrouwen die een verklaring willen voorlezen. Dat schendt natuurlijk fundamenteel het recht op vrije meningsuiting, op vergadering en op demonstreren, wat in een democratie nooit op hardhandige wijze mag worden aangepakt. Het spreekt vanzelf dat dit gebeurt in de context van de noodtoestand, die vandaag al meer dan een jaar in Turkije heerst, in het kader van de mislukte staatsgreep.

In dit verband kan men niet anders dan verwijzen naar de recente uitspraken van het rapport van de Mensenrechtencomité van de Verenigde Naties. Bij de presentatie van dit rapport heeft de VN-commissaris recent nog in naam van zijn commissie belangrijke uitspraken gedaan, namelijk dat onder de noodtoestand de autoriteiten zich schuldig hebben gemaakt aan marteling van gevangenen, onmenselijke behandeling, willekeurige arrestaties, massale ontslagen, inperking van de vrijheid van vergadering en de vrije meningsuiting. De concrete problemen die ik aanhaal over vrouwenrechten, situeren zich dus in een hele brede verontrustende situatie op het vlak van de mensenrechten. De rechtsstaat is afgekalfd. Volgens het rapport zijn de aantallen verbijsterend. De Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, Zeid Ra'ad Al Hussein, spreekt over 160.000 personen die zijn gearresteerd, 152.000 ambtenaren die, vaak op arbitraire gronden, zijn ontslagen, ruim 1700 onafhankelijke organisaties die verboden werden, tientallen kranten die werden gesloten, journalisten die werden opgepakt. De noodtoestand wordt dus duidelijk misbruikt om elke vorm van kritiek op het regime te smoren.

De Hoge Commissaris voor de Mensenrechten heeft verklaard zelf geschokt te zijn door de arrestatie van ongeveer honderd vrouwen die zwanger of net bevallen waren. Zij zijn aangehouden omdat hun echtgenoten werden verdacht en sommigen zijn met hun kinderen gevangen gezet. Er is echt sprake van een buitensporig en wreed optreden, allemaal onder het motto dat het land zogenaamd veilig wordt gemaakt. Er is natuurlijk niemand die dat gelooft.

Minister-president, voor mijn vragen kom ik graag terug op de concrete problematiek van het geweld tegen vrouwen in Turkije. Hoe zal de Vlaamse Regering hierop reageren? Zult u dit aankaarten bij de Turkse ambassadeur in ons land? Zult u verwijzen naar de hardhandige aanpak van vrouwen die voor vrouwenrechten opkomen, naar de wijze waarop de vrouwenrechten worden beknot en naar de toename van het geweld specifiek tegen vrouwen? Zult u dit ook aankaarten in overleg met de Federale Regering en met de andere deelstaten? Zult u bepleiten dat België met wat meer gezag zou optreden voor de verdediging van de vrouwenrechten, in het bijzonder in Turkije? Wat kan Vlaanderen in deze context doen? Ik vind het een goede zaak dat we de Turkse ambassadeur binnenkort in de commissie zullen ontvangen. Ik zal hem natuurlijk ook die vragen stellen en hem hiermee confronteren. Ik zou graag vernemen wat de positie van de Vlaamse diplomatie in dit verband is.

– Rik Daems treedt als voorzitter op.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw de Bethune, het is duidelijk dat de vrouwenrechten in Turkije steeds meer onder druk komen te staan. U hebt het

zelf treffend beschreven en de situatie is helaas even zorgwekkend als u ze hebt voorgesteld.

In 2016 heeft het Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW) Turkije beoordeeld. Het comité heeft zijn bezorgdheid geuit over de discriminerende wetgeving, de patriarchale attitudes, het geweld tegen vrouwen, de zogenaamde eermisdrijven, de lage deelname van vrouwen aan het politieke en publieke leven enzovoorts. Ik denk dat we ons trouwens zorgen moeten maken om de mensenrechten in Turkije in het algemeen. Mensenrechtenactivisten lopen het risico te worden opgepakt, de persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting worden beknot enzovoorts.

Zoals u weet, gebruiken we voor dergelijke zaken de EU als onze hefboom om een materie met de nodige kracht aan te kaarten. Vlaanderen is uiteraard aanwezig tijdens de vergaderingen van de Directie-Generaal Europese Zaken en Coördinatie van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Aangezien dit een exclusief federale bevoegdheid is, neemt Vlaanderen echter niet deel aan de besluitvorming.

Ik moet hieraan toevoegen dat zowel vanuit de hoek van de EU als de hoek van de VN druk op Turkije wordt uitgeoefend. U weet dat Turkije een kandidaat-lidstaat van de EU is. In dat verband volgt de EU de mensenrechtensituatie in Turkije nauwgezet op. De mensenrechten komen eveneens aan bod tijdens de high level political dialogues tussen de EU en Turkije. Vlaanderen staat uiteraard volledig achter de standpunten van de EU.

Wat de Vlaamse bevoegdheden betreft, heb ik zowel in de commissie als tijdens plenaire vergaderingen al meermaals bevestigd dat Turkije in mijn ogen geen perspectief op toetreding tot de EU heeft zolang het land zich niet conformeert aan de normen en de waarden die de basis van de EU vormen.

Wat de VN betreft, vormt de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties een belangrijk forum om de problematiek aan te kaarten. De volgende Universal Periodic Review van Turkije is pas voor 2020 gepland, maar diverse speciale rapporteurs volgen de situatie in Turkije nu al op de voet. Ook dit overlegplatform behoort evenwel tot het exclusieve domein van de federale bevoegdheden en dus neemt Vlaanderen niet deel aan de besluitvorming.

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik neem er akte van dat u terecht de vooraanstaande rol van de EU en de VN hebt benadrukt. U hebt ook onderstreept dat de federale overheid in dit verband een exclusieve bevoegdheid heeft. Ik ben daar niet zo zeker van en wil hierover met u in debat treden. Ik denk dat de vrouwenrechten een horizontale bevoegdheid vormen, die zich in alle domeinen en departementen uit. Bijgevolg kunnen we niet stellen dat het om een exclusief federale bevoegdheid gaat.

De vraag is natuurlijk hoe we de zaken bekijken. Persoonlijk vind ik dit een concrete kans om van een dramatische situatie een opportuniteit te maken voor Vlaanderen om een geëngageerd buitenlands beleid te voeren binnen de domeinen waarvoor we bevoegd zijn. Het kan gaan om Economie, Onderwijs of Cultuur, maar het is mogelijk binnen die domeinen een feministisch beleid te voeren en om feministische, vrouwvriendelijke accenten te leggen. Op die manier kunnen we volgens mij nog veel effectiever de toon zetten dan enkel formeel vanuit de invalshoek van de vrouwenrechten stricto sensu. Het is perfect mogelijk in verband met economische uitwisselingen, handelsmissies, intellectuele of universitaire contacten, beurzen en dergelijke accenten inzake gelijke kansen te

leggen en op die wijze onze waarden uit te dragen. In dit geval kunnen we een land als Turkije hiermee confronteren.

Volgens mij zijn een aantal van uw vertegenwoordigers perfect in staat om die bijkomende zorg op zich te nemen. Flanders Investment & Trade (FIT) kan dat aan. Indien we wat militanter zouden zijn, zou dat ons buitenlands beleid veel meer allure geven. De mensenrechten en de vrouwenrechten hebben het nodig te worden gemainstreamd tijdens onze buitenlandse optredens op alle domeinen. Het zou boeiend zijn indien u met deze dimensie rekening zou kunnen houden tijdens de volgende wereldwijde optredens van Vlaanderen en in ons wereldwijd beleid.

Minister-president, ik zal de overige leden van de Vlaamse Regering hierover blijven ondervragen. Het buitenlands beleid, of het nu economisch, cultureel of intellectueel is, is niet genderneutraal. Dit beleid kan gendergekleurd en geëngageerd zijn. Ik denk dat we die keuze moeten maken.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Mevrouw de Bethune, ik dank u voor uw vraag om uitleg. Eigenlijk zijn de vrouwenrechten en de gendergelijkheid het gemakkelijkste mensenrecht om voor op te komen, want het belangt ons gewoon allemaal aan. In het Westen, het Midden-Oosten, Amerika of Oost-Europa zien we dat de vrouwenrechten en de gelijkheid van vrouwen nog altijd geen evidentie zijn. De problemen waarmee westerse vrouwen worden geconfronteerd, bestaan daar ook. Er is een ongelijkheid en een gap in de lonen. Dat is uiteraard van een andere aard dan de rapporten van de VN over zwangere vrouwen die in de gevangenis zitten omdat hun partners niet worden gevonden. Dit is een toevoeging die initieel niet uw vraag om uitleg zat.

Een ander aspect is de politieke situatie. Er is een patriarchale organisatie. Ik denk dat een patriarchale organisatie op zich niet problematisch hoeft te zijn op het vlak van de mensenrechten, maar we moeten de facto nagaan hoe dit wordt ingevuld. Dit is eigenlijk een aanvulling op uw vraag om uitleg, op de vraag om uitleg die de heer Vanlouwe straks zal stellen, op wat vorige week woensdag op onze agenda stond en op alle vragen om uitleg die hier constant over Turkije en de mensenrechten worden gesteld. Als iemand met Turkse roots zit ik daar uiteraard altijd tussen geplet.

Het is geen geheim dat de communicatie over de gebeurtenissen in de media naar aanleiding van de mislukte staatsgreep volgens het Westen in Turkije te eenzijdig is en dat het Westen daarover volgens de Turkse partner ook te eenzijdig rapporteert. Ik hoop dat we Turkije, ondanks alle issues, nog steeds een partner mogen noemen. Volgens mij wordt het voor de EU belangrijk een algemene beslissing te nemen over de relatie tussen Turkije en de EU.

Ik denk dat dit Vlaanderen op zich overstijgt. Turkije voert sinds 1999 toetredingsonderhandelingen met de EU. Die onderhandelingen zitten nu meer in het slop dan ooit. Indien we naar de mensenrechten in Turkije tout court kijken, is het, zoals de minister-president heeft gesteld, essentieel de Europese flow te volgen. Dit is geen voorafname op de vraag om uitleg van de heer Vanlouwe die straks volgt. Mijn vraag betreft de internationale verslagen en de persberichten over de mensenrechtenschendingen in Turkije. In deze commissie wordt de ene na de andere vraag om uitleg over Turkije gesteld. Het lijkt me aangewezen onder elkaar over die vragen om uitleg te discussiëren, maar vooral ook de ambassadeur eens naar hier te laten komen en daar tijd voor te nemen.

Minister-president, we hebben dat gedaan met Polen, we hebben dat geprobeerd met Myanmar en we zullen dat doen met Spanje. We moeten daar tijd voor

nemen en onze vragen, eventueel in uw aanwezigheid, rechtstreeks aan de ambassadeur kunnen voorleggen. Ik denk dat het voor onze commissie gezonder zal zijn om beide kanten te horen. We horen dan een Turkse versie die we naast de internationale verslagen en onze bevindingen kunnen leggen om te zien hoe we vooruit kunnen en hoe we wederzijds de mensenrechten vooruit kunnen helpen. Al de vragen om uitleg die hier worden gesteld, maken me echt duidelijk dat de ambassadeur hier nuttig werk kan verrichten als we hem hier rechtstreeks mee confronteren.

De voorzitter: Mijnheer Vanlouwe, als u wilt, kunt u eventueel uw vraag om uitleg die verder op de agenda staat, nu al stellen.

De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Mevrouw de Bethune, ik denk inderdaad dat mijn vraag om uitleg bij uw vraag om uitleg aansluit. U hebt zich effectief toegespitst op de problemen tijdens de Wereldvrouwendag. Toen is in een land dat officieel nog steeds een kandidaat-lidstaat van de EU is, met rubberen kogels geschoten en zijn vrouwen opgepakt. In dat land zijn er kindhuwelijken en krijgen geestelijken bepaalde opdrachten waarvan wij al heel lang geleden afstand hebben gedaan.

Mevrouw Turan, we moeten ons niet vooral de vraag stellen hoe het zit met de relatie tussen Turkije en de EU. Het Vlaams Parlement heeft daarover vorig jaar al een standpunt ingenomen. Ik hoop dat u zich dat nog herinnert. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Ik herinner me dat zeer goed. Ik denk niet dat u tijdens de stemming aanwezig was. *(Opmerkingen van Güler Turan. Opmerkingen van de voorzitter)*

Mevrouw de Bethune, ik denk dat we ons vooral de vraag moeten stellen wat er op dit ogenblik in Turkije gebeurt. Ik sluit me aan bij uw vraag om uitleg. Er zijn hier al meerdere vragen om uitleg over Turkije gesteld, maar ik heb heel recent een kritisch rapport van de Europese Rekenkamer gelezen over het effect van de financiële bijstand die de EU Turkije betaalt om het land te helpen de rechtsstaat volgens de normen die we in de EU gewoon zijn op een hoger niveau te krijgen. Wij hebben normen en waarden op het vlak van onpartijdigheid, de strijd tegen corruptie, de aanpak van georganiseerde misdaad, de persvrijheid, de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van religie. We hebben bepaalde normen en waarden die in de EU op elkaar zijn afgestemd.

Dan lees ik in dat rapport van de Europese Rekenkamer, een onafhankelijk rapport van een Europese instantie, dat de impact van de middelen waarin is voorzien om Turkije daarbij te helpen, bijzonder beperkt is. Voor de periode 2007-2020, bedroeg de zogenaamde pretoetredingssteun meer dan 9 miljard euro! 9 miljard euro! Dat is meer dan de aankoop van de F-16's. Europa voorziet in meer dan 9 miljard euro over meerdere jaren om Turkije te helpen bij de normen en waarden, de rechtsstaat, de democratie, de persvrijheid, onze vrijheden die wij kennen en die wij allemaal normaal vinden. In een tussentijds verslag zegt de Europese Rekenkamer dat dit toch wel problematisch is. Volgens het rapport werd met de bestede middelen nauwelijks ingespeeld op een aantal fundamentele behoeften. Ik vraag me dan af wat er effectief met die middelen is gebeurd. Het gaat zoals ik zei over de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechtspraak, een evidentie bij ons, een evidentie in de Europese Unie. Het gaat over de strijd tegen corruptie, de strijd tegen de georganiseerde misdaad, de persvrijheid, het voorkomen van belangenconflicten en het versterken van externe controles en het ondersteunen van het maatschappelijk middenveld.

Ongeveer een jaar geleden, op 15 maart 2017 om precies te zijn, stemden wij hier in het Vlaams Parlement over een resolutie betreffende het bevriezen van de

toetredingsprocedure van Turkije tot de Europese Unie. Ik weet dat er altijd wordt gezegd dat die staatsgreep mislukt is. Ik stel me soms de vraag of die staatsgreep niet effectief gelukt is. Ik stel vast dat er iemand daadwerkelijk zijn greep op die staat, zijn regime versterkt heeft en ik vraag me af of een bepaalde democratie niet onderuit is gehaald. In die resolutie werd de Vlaamse Regering onder andere opgeroepen om te pleiten voor de schrapping van het aan Turkije gealloceerde budget onder het instrument voor pretoetredingshulp, het zogenaamde Instrument for Pre-accession Assistance (IPA II), en dit zowel op interfederaal als op Europees niveau, omdat het geld waarin Europa voorziet niet besteed wordt waarvoor het volgens Europa bestemd is. Met dit nieuwe kritische rapport van de Europese Rekenkamer blijkt eens te meer dat dit parlement het met zijn resolutie een jaar geleden volledig bij het rechte eind had.

Minister-president, wat is uw reactie op dat rapport van twee tot drie weken geleden? Kunt u toelichting geven over hoe u navolging hebt gegeven aan onze resolutie betreffende het bevriezen van de toetredingsprocedure van Turkije tot de Europese Unie, die nagenoeg unaniem door een het Vlaams Parlement is goedgekeurd? Kunt u toelichting geven over de reactie die u hierop al dan niet hebt ontvangen van de verschillende bestuursniveaus, Europa en uw federale partner? Welke verdere stappen zal de Vlaamse Regering nemen om de schrapping van de pretoetredingshulp te bewerkstelligen? Wanneer 9 miljard euro niet bestemd wordt voor hetgeen Europa ze heeft gegeven, dan mogen we ons daar ernstige vragen bij stellen.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, het is goed om de beide vragen te combineren omdat er een band is, mede gelet op de laatste vraag van collega de Bethune. Collega de Bethune, voor alle duidelijkheid, Vlaanderen heeft geen bevoegdheid. Er is geen gemengde bevoegdheid in de standpunten die ingenomen worden op het Europese vlak. Het is een exclusief federale bevoegdheid, zoals ik u gezegd heb, ook wat de VN betreft. Iets anders is dat we wel degelijk betrokken zijn als het gaat over de aangelegenheid die collega Vanlouwe nu aankaart, met name de toetreding van Turkije en de pretoetredingsbesprekingen die bezig zijn met Turkije, al dan niet on hold, waarover trouwens nu in april een nieuw rapport verwacht wordt en waar we volop betrokken zijn bij de bespreking daarvan. De toetreding en het lidmaatschap van de EU is immers wel degelijk een bevoegdheid waar Vlaanderen bij betrokken is en waarbij we trouwens onze inbreng kunnen en zullen doen. Ik kom daarop terug bij het volledige antwoord dat ik zal geven aan collega Vanlouwe.

Ik heb ook kennis genomen van dat rapport van de Europese Rekenkamer. Ik citeer twee kleine zaken uit de conclusie en de aanbevelingen: "We stelden vast dat de Commissie de IPA-doelstellingen goed had ontworpen, met name omdat zij de vereisten naar behoren had vastgesteld die noodzakelijk waren om stappen te zetten in de richting van toetreding tot de EU en omdat zij tot sluitende beoordelingen van de sectorale aanpak was gekomen. In de praktijk werd met de bestede IPA-middelen echter onvoldoende ingespeeld op enkele fundamentele behoeften in de sectoren rechtsstatelijkheid en bestuur, waar sommige essentiële hervormingen al hadden moeten worden doorgevoerd. Op gebieden waarop sprake was van meer politieke wil, zoals op het gebied van douane, werkgelegenheid en belastingheffing, droegen projecten in het kader van IPA I bij tot de aanpassing van Turkije aan het acquis en de versterking van de bestuurlijke capaciteit van het land. De duurzaamheid van deze resultaten loopt echter gevaar als gevolg van de problemen bij de besteding van de beschikbare IPA-middelen en de terugval na hervormingen. We zijn daarom van mening dat de doeltreffendheid van het IPA slechts beperkt was." Verder: "In werkelijkheid werd met de in het kader van de IPA I-doelstellingen bestede middelen echter nauwelijks ingespeeld op enkele fundamentele behoeften: de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechtspraak, de strijd tegen corruptie op hoog niveau en

tegen de georganiseerde misdaad, persvrijheid, het voorkomen van belangenconflicten en het versterken van externe controles en het maatschappelijk middenveld. Volgens de analyse van de Commissie zelf was de vooruitgang op deze gebieden al meerdere jaren onbevredigend vanwege een gebrek aan politieke wil bij de Turkse autoriteiten.”

Dat rapport is dus heel klaar en duidelijk. Ik betreur met u, collega Vanlouwe, dat de pretoetredingsmiddelen niet besteed werden waarvoor ze bestemd waren. Dit toont nog eens het belang aan van de onderzoeken die de Europese Rekenkamer uitvoert.

Ook de reactie van de Europese Commissie op dit rapport is te verwelkomen. In haar reactie heeft de Commissie expliciet aangegeven de aanbevelingen van de Europese Rekenkamer ter harte te zullen nemen. De almaar verslechterende mensenrechtensituatie en de aantasting van de democratie in Turkije hebben ertoe geleid dat de toetredingsonderhandelingen de facto stilliggen. Er worden geen nieuwe hoofdstukken meer geopend.

Het toetredingsproces van Turkije stond op de agenda van de Europese Raad van 19 oktober 2017. Vlaanderen heeft toen bijgedragen aan het Belgisch standpunt. Dit werd al in 2016 opgesteld, en daarop heeft men zich blijven baseren.

Zo pleitte België tijdens de Europese Raad voor een gedeeltelijke opschorting van de pretoetredingssteun aan Turkije, maar kon het zich vinden in een vermindering en herschikking van de pretoetredingsmiddelen. Hierbij worden de middelen vooral in het kader van bevordering van de rechtstaat, fundamentele vrijheden en maatschappelijk middenveld in Turkije ingezet. De Commissie werd toen uitgenodigd om dit uit te werken. Dit is uiteraard besproken op intrafederaal overleg. Ik verwijs daarvoor ook naar mijn antwoord op de tweede vraag.

Zoals ik al zei, collega's, komt de Europese Commissie in april 2018 in het kader van het uitbreidingsbeleid met een rapport over de Turkse rechtsstaat, democratie en mensenrechten. Op grond daarvan beslissen de lidstaten wat er gebeurt met de pretoetredingssteun en de toetredingsonderhandelingen.

Ik zal onze eerdere standpunten bij die gelegenheid blijven herhalen. Ten eerste is er geen enkel EU-toekomstperspectief voor Turkije, zolang het zich niet conformeert aan wat ons in de politieke unie bindt. Ik wil dat heel duidelijk beklemtonen. De criteria van Kopenhagen zijn zeer duidelijk en gelden voor iedere lidstaat. Daar kan niet op ingekort worden. We kunnen niet zeggen dat we een unie zijn van fundamentele rechten en vrijheden, van waarden en normen, en niet vragen dat wie wil toetreden dit onderschrijft, onverkort. Op de criteria van Kopenhagen kan wat mij betreft niet gekort worden. Ik denk dat ik daarmee de mening vertolk die ook door alle lidstaten wordt vertolkt wat dit betreft. Dit gaat over de basis van ons burgerschap, van de waarden van de verlichting die we delen in de Europese Unie, de basis van ons samenleven en van onze manier van samenleven. Collega de Bethune, daar horen uiteraard de vrouwenrechten bij, gelijkheid van man en vrouw. Wij kunnen niet naar een unie gaan waarin een lidstaat die rechten miskent, schendt en niet eerbiedigt. Wat voor ons een fundamentele verworvenheid is, gaan we niet te grabbel gooien in het kader van een mogelijke uitbreiding van de Europese Unie.

Ten tweede zal ik blijven pleiten voor de bevrozing van de pretoetredingsmiddelen. Uiteraard zijn wij daar niet de enige stem in, dat gebeurt allemaal op DGE-niveau (directie-generaal Europese Zaken en coördinatie), intra-Belgisch af te stemmen. Maar ons standpunt is duidelijk: ik vind dat als het gaat over de fundamentele rechten en vrijheden, we daar geen duimbreed op mogen toegeven. Dat geldt ook binnenlands altijd. Ook de Unie moet die principes altijd en overal blijven verdedigen en daarvan uitgaan. Collega Turan, als u vraagt dat de

Europese ambassadeur komt – dat is mijn zaak niet, het parlement zal daarover beslissen – dan hoop ik dat ook dit gremium, het parlement, zal zeggen dat de criteria van Kopenhagen essentieel zijn voor ons, de basis voor de Europese Unie. Voorzitter, als dit gebeurt, is dat uw zaak en ik heb me daar niet in te mengen, maar dan hoop ik dat wij als Vlaanderen niet alleen als regering maar ook als parlement die boodschap blijven brengen.

Ik wil trouwens in het kader daarvan melding maken van de schrijnende humanitaire situatie in Noord-Syrië. Er zijn gisteren besprekingen geweest. Ik heb hier de 'Remarks by president Donald Tusk following the EU-Turkey leaders' meeting in Varna'. Tusk heeft zich dus uitgesproken over de pretoetredings-gesprekken. Ik citeer een paar van zijn zinnen: "As an EU candidate country, Turkey has committed to developing and upholding the highest standards of democracy. We understand Turkey's need to deal effectively with its security after the attempted coup and the terrorist attacks it has suffered." We begrijpen dat. "But we are concerned that some of the methods used, undermine fundamental freedoms and the rule of law in Turkey." Er is dus begrip voor maatregelen die genomen zijn tegen het terrorisme, begrip voor de reactie op de poging tot coup, maar er zijn maatregelen genomen die de fundamentele rechten en vrijheden in het gedrang brengen.

Vervolgens zegt Tusk, en ik sluit me daarbij aan: "We also expressed our concern with Turkey's actions in Syria, in particular the situation in Afrin. Escalating violence and displacement in an already tragic and volatile situation must be avoided. And we recalled Turkey's responsibility to ensure the protection of civilians and the delivery of humanitarian assistance to all those in need." Dat is een citaat van Tusk dat ik volledig onderschrijf. U weet, collega's, dat in de overwegend Koerdische enclave Afrin er een heel groot aantal burgerslachtoffers is gevallen, waaronder ook kinderen, na bombardementen door Turkije. Ik ben tevreden dat Donald Tusk ook op Europees vlak deze zaken aankaart. Ik onderschrijf dat volledig, zoals ik al heb gezegd.

Ik eindig hiermee, voorzitter: een land dat wil toetreden tot de Europese Unie moet onverkort de basisprincipes van de Unie onderschrijven, de fundamentele rechten en vrijheden.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Voorzitter, het is een belangrijke vraag omdat het over veel geld gaat en over fundamentele zaken die het Europese beleid aanbelangen. 9 miljard euro over 13 jaar gespreid is niet niks. Als we dan zien dat er een kritisch rapport over is, dan moeten er toch een aantal lampen beginnen te branden en soms op oranje of rood springen.

Ik volg in grote lijnen wat de minister-president zegt, zijnde het belang van de criteria van Kopenhagen en heel wat andere punten. Ik wil er nog een nieuw element aan toevoegen, namelijk de spanningen die er de laatste tijd zijn en wat groeien tussen Cyprus en Turkije. Dat gaat dan vooral over de gasontginning in de Middellandse Zee. Cyprus is een EU-lidstaat. Naast alles wat er is gezegd over interne democratie, vrouwenrechten, de inmenging in Afrin, de middelen die Europa geeft en toch niet zo goed besteed worden en heel wat andere punten, is ook dat een element is dat in de verhoudingen tussen de EU en Turkije de nodige aandacht verdient.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Ik wou even een algemeen betoog houden over de voorwaarden van subsidies en ondersteuning vanuit Europa. Als er gelden worden gegeven om toetreding beter te laten gebeuren en dat lukt niet, dan

moeten we dat onderzoeken, maar anderzijds mogen we ook wel niet de algemene onvoorwaardelijkheid van bepaalde Europese stromen, van structuurfondsen en andere fondsen, uit het oog verliezen.

Samen met alle internationale partners is deze commissie bezig met de toekomst van de Europese Unie. De nieuwe structuurfondsen voor de periode na 2020 worden vandaag onderhandeld. Zoals we in vorige commissievergaderingen ook al hebben aangegeven, is het niet enkel een Europa van de lusten maar ook een Europa van lasten. Ook binnen de Europese Unie moeten de geldstromen, subsidies, ondersteuning die worden toegekend, worden ingezet op een voorwaardelijke manier. Als een bepaald land het niet nauw neemt met democratische waarden en normen, ook van Europa, en als een land niet collegiaal wil meewerken bij bijvoorbeeld de verdeling van vluchtelingen als Europa dat beslist, dan moeten daar ook gevolgen aan kunnen worden gekoppeld.

We moeten dus voor de toekomst ernstig nagaan hoe we de centen vanuit Europa laten vertrekken en de voorwaardelijkheid moet een algemene voorwaarde zijn voor alle mogelijke stromen die worden ingezet.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw duidelijke bewoordingen. U hebt uw standpunt herhaald dat er geen enkele EU-toekomstperspectief is voor Turkije zolang het zich niet conformeert aan wat ons in deze politieke unie bindt: fundamentele rechten en vrijheden, de normen en waarden en de vrijheden van de criteria van Kopenhagen.

We zullen het hier binnenkort ongetwijfeld opnieuw over hebben wanneer volgende maand het rapport van de Europese Commissie over de Turkse rechtsstaat, over de democratie, over mensenrechten ter sprake komt. Zoals collega Kennes zegt, is het belangrijk omdat het over veel geld gaat. 9 miljard euro, dat is een pak meer dan de 3,5 miljard euro voor F-16's – 9 miljard euro voor een land waar de democratie onderuit wordt gehaald.

Ik wil iedereen toch nog even wijzen op de operatie 'Olijftak'. Turkije is op dit ogenblik in oorlog. Het heeft een Koerdisch gebied bezet. We hebben vorige week een voorstel van resolutie goedgekeurd. Er zijn burgerslachtoffers gevallen. Er zijn kinderen gestorven. Ze zijn een ander land binnengevallen en wij hebben 9 miljard euro vanuit Europa vrijgemaakt voor een land. Ik hoop dat er geen geld is gebruikt voor die militaire doeleinden, maar het blijkt dat het geld alvast niet is gebruikt om de democratie, de rechtstaat, de mensenrechten, de persvrijheid te versterken.

Minister-president, u hebt in uw antwoord het standpunt van Vlaanderen herhaald, het standpunt dat ook interfederaal was aangenomen, waarbij ons land pleit voor de opschorting van de pretoetredingssteun aan Turkije, maar waarbij we ons wel kunnen vinden in een vermindering of een herschikking. De Commissie werd uitgenodigd om dat verder uit te werken. Dit standpunt is in oktober reeds ingenomen op een Europese Raad. Ik weet niet of u nu kunt antwoorden, maar wat heeft de Commissie ondertussen gedaan? Heeft ze dat effectief verminderd? Zijn er inderdaad middelen die ondertussen werden herleid? Werd Turkije erop gewezen, los van het verslag van de Rekenkamer – want ik spreek nu over een beslissing die is genomen op de Europese Raad van oktober? Werd er een herschikking gevraagd? Werd Turkije geholpen of in gebreke gesteld of aangemaand om die gelden op een correcte manier te gebruiken?

Ten slotte wil ik nogmaals terugkeren naar het recente offensief. Europa is nog steeds officieel in onderhandeling met een president van Turkije die een maand geleden een meisje beloofde te eren als zij de marteldood zou sterven. Een kind

dat in tranen op een podium werd gesleurd, in legeruniform, met een baret en een Turkse vlag. Ik vind het onvoorstelbaar dat Europa daar niet heftiger tegen reageert.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Vanlouwe, ik kan op uw laatste vraag niet antwoorden. Ik kan wel even ingaan op het punt dat de heer Kennes heeft aangehaald. Donald Tusk heeft er in Varna uitdrukkelijk op gewezen dat het onaanvaardbaar is dat er Europese burgers in detentie zitten in Turkije en dat de Europese Unie Cyprus volledig steunt in de exploitatie van zijn natuurlijke bronnen in zijn exclusieve economische zone. Ook dat is inderdaad in het gedrang gebracht door Turkije. Donald Tusk heeft daar dus op gewezen. Het is nog een punt van frictie bij.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de vernieuwing van het Marokkaans-Europees Visserijakkoord – 1408 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Voorzitter, minister-president, collega's, in eerdere parlementaire vragen ondervroeg ik u en uw voorganger Peeters regelmatig over het Europees-Marokkaans Visserijakkoord, ook bekend als Protocol to the Sustainable Fisheries Partnership Agreement. Ik wees erop dat dit akkoord, dat de Marokkaanse kustwateren ontsluit voor Europese vissersboten, eerder op een slappe koord danst wat het volkerenrecht betreft. Zo wordt het kustgebied van de Westelijke Sahara mee opgenomen in het akkoord, hoewel dit gebied in 1975 militair werd bezet door het koninkrijk Marokko nadat de Spaanse kolonisator het had verlaten. Het Internationaal Gerechtshof in Den Haag oordeelde toen nochtans ondubbelzinnig dat de keuze voor onafhankelijkheid dan wel aansluiting bij een buurland bij de lokale bevolking lag en hun soeverein recht op zelfbeschikking. Tot op vandaag heeft de Westelijke Sahara bijgevolg het statuut van 'bezet gebied'.

Ik begrijp deels de redenering van de Europese Unie dat het Visserijakkoord een mooie gelegenheid is om de Europese 'soft power' in te zetten om Marokko de juiste richting uit te duwen op het vlak van mensenrechten. Daar zullen ook de Sahrawi's wel bij varen. Maar de crux blijft toch wel dat de Marokkaanse staatskas met Europees geld wordt gespekt in ruil voor visgronden die wettelijk niet eens van hen zijn. De terechte gevoeligheid die leeft ten aanzien van Israëlische producten uit hun nederzettingen in Palestijns gebied, zie ik dan weer niet terug in dit dossier.

Opmerkelijk is overigens dat het Europees Gerechtshof in een uitspraak van 27 februari – laat het Vlaams Parlement onder voorzitterschap van de heer Peumans nu net die dag daar op bezoek zijn geweest – de inclusie van de Westelijke Sahara in het Visserijakkoord onwettig verklaarde.

In juli loopt dit verdrag af en dient er een nieuw ondertekend te worden. Ik ben dan ook zeer benieuwd naar de stand van zaken. Aangezien Visserij een regionale bevoegdheid is, zal Vlaanderen een aanzienlijke rol hebben bij de bepaling van het Belgische standpunt.

Minister, werd ons land hierover reeds om een standpunt verzocht door de Europese Commissie? Zo ja, wat is de stand van zaken betreffende onze en de Europese standpuntbepaling over een eventuele verlenging? Welke impact heeft de uitspraak van het Europees Gerechtshof op een eventuele verlenging, al dan niet met inclusie van de visgronden van de Westelijke Sahara?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, ik zou eerst willen verduidelijken dat het niet de visserijovereenkomst is die afloopt in juli. De visserijovereenkomst is gesloten voor onbepaalde duur en biedt vissersvaartuigen van de Europese Unie toegang tot de Marokkaanse visserijzones in ruil voor een financiële tegenprestatie. De vangstmogelijkheden en de financiële tegenprestatie moeten worden vastgesteld in een protocol bij de visserijovereenkomst. Het huidige protocol loopt af in juli. De Commissie heeft daarom op 8 januari 2018 aan de Raad een mandaat gevraagd om met Marokko te onderhandelen over een nieuw protocol.

Maar zoals u weet, is er twee dagen later een conclusie gekomen van de advocaat-generaal. Nog wat later, op 27 volgde dan het arrest van het Hof van Justitie, waardoor de besprekingen over het onderhandelingsmandaat opnieuw open zijn en waardoor België opnieuw een standpunt zal moeten innemen. Voor Vlaanderen was het van meet af aan duidelijk dat het onderhandelingsmandaat in overeenstemming zou moeten worden gebracht met het arrest. Ik geef daar zo dadelijk toelichting bij.

De Commissie heeft ingevolge dat arrest een nieuw voorstel van mandaat uitgewerkt. Dat voorstel werd op 21 maart bezorgd aan de Raad. De Raad zal hierover in april opnieuw moeten beslissen.

Vlaanderen heeft tweemaal een overleg van de Directie-Generaal Europese Zaken en Coördinatie (DGE) gevraagd met de federale overheid en de andere deelstaten over het standpunt dat België moet innemen in de gesprekken over het nieuwe onderhandelingsmandaat. Het eerste overleg vond plaats op 13 maart 2018. Op dat moment was het tekstvoorstel voor het nieuwe onderhandelingsmandaat nog niet beschikbaar. Vlaanderen benadrukte tijdens deze vergadering dus dat het belangrijk is dat het onderhandelingsmandaat tegemoetkomt aan het arrest van het Hof van Justitie. Vlaanderen sloot zich ook aan bij de vraag van enkele andere partijen rond de tafel om een studievoorbehoud aan te tekenen in de raads werkgroep, zodra de tekst van het nieuwe onderhandelingsmandaat werd voorgesteld door de Commissie. Zo kan de voorgestelde tekst worden geanalyseerd en kan er worden overlegd met de federale overheid en de andere deelstaten.

Het tweede DGE-overleg vond gisteren plaats op 26 maart 2018. Tijdens deze vergadering benadrukte Vlaanderen dat het onderhandelingsmandaat in overeenstemming moet zijn met de rechtspraak van het Hof van Justitie. Vlaanderen benadrukte bijgevolg in het bijzonder twee elementen. Het moet worden gegarandeerd dat de voordelen, inclusief een rechtmatig deel van de financiële baten van de visserijovereenkomst werkelijk ook ten goede komen aan de bevolking van de Westelijke Sahara. De Commissie moet er ook over waken dat aan de vereiste van het Hof van Justitie wordt voldaan dat de bevolking van de Westelijke Sahara haar 'toestemming moet geven voor de toepassing van de visserijovereenkomst op de wateren die grenzen aan de Westelijke Sahara'. Dat is paragraaf 62 en 63 van het arrest met expliciete verwijzing naar het arrest van 21 december 2016, Raad tegen het Front Polisario, waar dit punt werd gemaakt in paragraaf 106.

De vergadering bereikte uiteindelijk de consensus dat België akkoord kan gaan met het gewijzigde tekstvoorstel van de Commissie dat het visserijakkoord niet

automatisch uitbreidt tot de Westelijke Sahara, duidelijk maakt dat 'the people concerned' van de Westelijke Sahara adequaat worden betrokken vooraleer tot de ondertekening overgegaan kan worden, en dat de Commissie er ook zal over waken dat diezelfde 'people concerned' zeker ook voordeel halen uit zowel het visserijakkoord als het protocol dat hiermee samenhangt.

Maar ons land zal in zijn tussenkomst wel bijkomend een aantal punten benadrukken. Ten eerste zal België het Franse voorstel steunen om de standaardbepaling over de mensenrechtenclausule te vervangen door de vereiste dat de Commissie moet verzekeren dat niet alleen het visserijakkoord, maar ook het protocol wordt toegepast in overeenstemming met de bepalingen van de associatieovereenkomst in verband met het respect voor de fundamentele vrijheden en mensenrechten. Ten tweede zal België aan de Commissie vragen om na het afronden van de onderhandelingen twee rapporten voor te leggen aan de Raad: een rapport over de consultaties met de betrokken bevolking, 'the people concerned' dat duidelijk moet maken welke concrete inspanningen men heeft geleverd om 'the people concerned' te betrekken, en een rapport over de voordelen, 'benefits', die de visserijovereenkomst zal opleveren voor dezelfde betrokken bevolking. Ten derde zal België zich aansluiten bij de vraag van Denemarken om door de juridische dienst van de Raad te laten onderzoeken of de tekst die voorligt, voldoende tegemoetkomt aan de vereiste van het Hof van Justitie dat de 'toestemming' van de 'betrokken bevolking' wel degelijk zal worden verkregen vooraleer tot de ondertekening zal worden overgegaan.

De impact van de uitspraak moet in de eerste plaats worden beoordeeld door de juridische diensten van de Commissie en de Raad. Die analyses zullen we binnenkort krijgen. Ik zal dus niet op de zaken vooruitlopen. In grote lijnen lijkt het volgende mij nu duidelijk: het Hof heeft in zijn arrest van 27 februari geoordeeld dat de huidige visserijovereenkomst en het huidige protocol niet automatisch van toepassing zijn op de wateren die grenzen aan de Westelijke Sahara. Twee punten zijn van belang als de Europese vloot toch in die visrijke wateren wil kunnen blijven vissen volgens de voorwaarden van de visserijovereenkomst. Volgens deze voorwaarden valt onder andere een tegenprestatie ten gunste van de lokale bevolking.

Die voorwaarden zijn: ten eerste moet het geografische toepassingsgebied van het akkoord expliciet worden uitgebreid naar de Westelijke Sahara. Ten tweede zal de betrokken bevolking, 'the people concerned', van de Westelijke Sahara op de een of andere manier haar toestemming moeten geven voor de toepassing van de visserijovereenkomst en het protocol op de wateren die grenzen aan de Westelijke Sahara.

De vraag is natuurlijk hoe die vereiste moet worden ingevuld. In het tekstvoorstel dat nu voorligt, staat duidelijk dat de Commissie moet verzekeren dat de betrokken bevolking op gepaste wijze wordt betrokken. Het is onduidelijk hoe dat zal gebeuren, of dit principe-engagement wel voldoende is om in overeenstemming te zijn met de uitspraak van het Hof van Justitie.

Daarom heeft Vlaanderen met succes gevraagd en verkregen dat België zich zou aansluiten bij de vraag van Denemarken om dit door de juridische dienst te laten onderzoeken zodat aan de vereiste van het Hof van Justitie dat de toestemming van de betrokken bevolking wel degelijk zal worden verkregen vooraleer tot de ondertekening zal worden overgegaan, is tegemoet gekomen.

Het is ook op EU-niveau een kwestie van goed bestuur dat we erover waken dat onderhandelingsmandaten, EU-besluiten en -wetgeving in het algemeen sporen met de rechtspraak van het Hof. Zo niet, kun je bijna met zekerheid voorspellen dat er opnieuw een zaak aanhangig zal worden gemaakt. Ik denk dat elke

overheid zich moet conformeren aan de uitspraken die zijn gevelde door de rechtbanken, ook in deze zaak.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw zeer uitvoerig antwoord. Op het moment van mijn vraagstelling was het nog niet geweten dat het overleg, tot tweemaal toe in de laatste weken, al had plaatsgevonden. Dit heeft al tot afspraken kunnen leiden. We gaan ook niet vooruitlopen op de beslissing die moet vallen in april. Naast het grote Visserijakkoord is natuurlijk het protocol van belang. U kunt ervan op aan, maar ik weet dat u dat zelf ook opvolgt, dat deze commissie dat verder in het oog zal houden, want het is toch een bijzonder belangrijke materie.

De voorzitter: De heren Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Ik volg dit dossier met heel veel belangstelling. Hier zijn grote principes in het geding, namelijk het internationaal volkenrecht, het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren en ook uitspraken van internationale Europese gerechtshoven. Het is een van die dossiers waarin mensen vaak juridisch gelijk halen, maar in de feiten wordt er gewoon over hen heen gelopen. Dat is de realiteit op het terrein voor de Sahrawi's. Ze krijgen vaak gelijk, maar in de praktijk is dat moeilijk af te dwingen.

Minister-president, daarom ben ik heel blij met uw standpunt omdat het helemaal in lijn is met de rechtsorde. Ik wil u daarvoor uitdrukkelijk bedanken. Het is goed dat Vlaanderen de traditie heeft veel steun en sympathie te hebben voor het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren, en dat we dat ook in dit dossier, dat Marokko aanbelangt, handhaven.

Er zijn grote belangen mee gemoeid. Landen als Frankrijk en Spanje bekijken het meer door een commerciële bril. Zij zullen natuurlijk heel veel inspanningen doen om Europa in die zin mee te laten evolueren. Vooral in de Scandinavische landen en ook in Vlaanderen waait er een andere wind. Hopelijk houden we dat vol.

Het is inderdaad belangrijk om op het terrein juist af te bakenen wat 'people concerned' is, want er is een hele migratiestroom op gang gekomen in de richting van de Westelijke Sahara.

Daar wonen nu heel veel mensen die er traditioneel voor de Marokkaanse bezetting niet woonden. Dus dat wordt een moeilijke zaak op het terrein. Maar er zitten ook heel wat mensen in vluchtelingenkampen. Die worden ook erkend door de Verenigde Naties via het Polisario Front. Het is belangrijk dat dat niet uit het oog wordt verloren, dat men enerzijds zoekt naar een redelijke oplossing, dat men kijkt naar wat er op het terrein haalbaar en realistisch is, dat men die internationale erkenning niet terzijde schuift.

Ik kijk dus met veel belangstelling uit naar hoe die consultatie in de praktijk zou kunnen gebeuren, en hoe men op het terrein zal kunnen afwegen of de voordelen voldoende bij de doelgroep, de people concerned, zullen terechtkomen.

Minister-president, nogmaals mijn waardering voor het duidelijke standpunt dat Vlaanderen in dit dossier inneemt.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Kennes, ik ben tevreden met uw tussenkomst omdat u het ook opneemt voor het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren. Waarvan akte.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het staatsbezoek aan Canada – 1482 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, twee weken geleden hebben we via de media vernomen dat er een groot staatsbezoek vanuit Vlaanderen, vanuit Wallonië en Brussel en vanuit het federale niveau plaatsvond aan Canada. Een heel uitgebreide delegatie trok op missie naar Canada.

U was in Ottawa, Toronto en Montréal en daar stonden verschillende activiteiten op het programma in het kader van zowel politieke, economische als academische samenwerking tussen ons land en Canada. U hebt ook Québec bezocht. Als Vlaams delegatieleider was u aanwezig op dit bezoek, samen met heel wat andere ministers en heel wat ondernemers die relaties onderhouden en handel drijven met Canada.

Vlaanderen en Canada zijn belangrijke handelspartners. Na het hele CETA-debacle – het was een debacle, maar we zijn daar toch uit aan het geraken – lijkt een dergelijk bezoek dan ook zeer belangrijk om de banden tussen onze beide landen opnieuw aan te halen en te versterken. Daarom werd u hierbij ook vergezeld door de CEO van Flanders Investment & Trade (FIT), mevrouw Claire Tillekaerts. U was ook vergezeld van een vijftigtal Vlaamse bedrijfsleiders, vooral uit de voedings- en drankenindustrie, ICT en logistiek, haven- en diamantsector. Hiermee had de Vlaamse delegatie ongetwijfeld een hele reeks interessante ontmoetingen, waarvan we een groot deel hebben gezien in de media. Ik herinner me dat Canada toch wat twijfels had over welke vlag het federale België juist had en dat daar enige verwarring over bestond.

Minister-president, u herinnert zich dat een delegatie van de commissie Brussel anderhalf jaar geleden ook naar Québec is geweest. We hebben toen Montréal en de stad Québec bezocht, en we hadden ook heel wat interessante contacten, waaronder uw evenknie, de minister-president van Québec. Als ik het goed voor heb, heeft hij enige tijd later, eind 2016, ook Vlaanderen bezocht. We hebben ook contacten gehad met ondernemers, bedrijfsleiders, Vlamingen die daar investeren. We hebben ook geleerd hoe men in Québec omgaat met integratie, inburgering, asiel enzovoort, maar ook met radicalisering, goed wetende dat dit bij ons een probleem is, maar uiteraard ook daar.

Toen wij daar waren, was hier de hele CETA-discussie (Comprehensive Economic and Trade Agreement) bezig in het Vlaams Parlement. Onze Waalse burens waren in verzet gekomen tegen het CETA-handelsverdrag. Ik herinner me dat daar ter plaatse zowel in de Franstalige Québécois-media als in de Engelstalige media toelichting werd gegeven over CETA. Men verstond absoluut niet waarom een kleine deelstaat binnen een van de Europese lidstaten het nodig vond zich te verzetten. Men haalde daar cijfers aan: er is amper export vanuit Wallonië naar Québec, 17 procent; die komt voornamelijk uit Vlaanderen, zo'n 83 procent. Men begreep dat verzet totaal niet. We hebben natuurlijk de beelden gezien van een Canadese minister die het bijzonder moeilijk had met de manier waarop dat verzet werd geleid.

Maar dat is een andere discussie. Ik ben ervan overtuigd dat het staatsbezoek voor Vlaanderen een goede zaak was. Minister-president, wie maakte er allemaal deel uit van de Vlaamse delegatie tijdens dit bezoek? Kunt u meer toelichting geven over de verschillende ontmoetingen die de deelnemers van de Vlaamse

delegatie hebben gehad, politiek, economisch, cultureel? Kunt u naast het economische luik ook dieper ingaan op de politieke ontmoetingen die er zijn geweest?

We hebben gezien dat u de gouverneur-generaal hebt ontmoet, de minister-president van Québec, de Canadese eerste minister. In hoeverre vormde CETA hier het gespreksonderwerp? Zijn er concrete resultaten die uit dit bezoek zijn gekomen waarover reeds kan worden gecommuniceerd? Hoe evalueert u dit staatsbezoek in totaliteit?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, collega's, ik wil voorstellen dat ik de antwoorden op uw eerste twee vragen aan de secretaris overhandig omdat het puur opsommingen zijn van alle ontmoetingen en seminars waarnaar u vraagt. Ik wil dat wel voorlezen, maar ik denk dat dit niet zoveel toegevoegde waarde heeft. Mag ik dit aan de secretaris bezorgen? Nu kan ik ingaan op het meer inhoudelijke vanaf uw derde vraag.

Wat de economische aspecten betreft, is CETA herhaaldelijk aan bod gekomen. Ik heb telkens opnieuw waardering mogen ondervinden van de gesprekspartners voor de houding van de Vlaamse Regering, zowel tijdens de moeilijke inter-federale onderhandelingen in oktober 2016, als nu in het verdere proces. Ik heb ook beklemtoond dat de Vlaamse Regering definitief goedkeuring had verleend aan het ontwerp. Ik heb ook uit de eerste hand duiding kunnen geven over de weerslag van het Achmea-arrest op de prejudiciële vraag of op het advies dat is gevraagd. Het Achmea-arrest is aan bod gekomen op de plenaire zitting met haar intracommunautaire effecten maar niet haar extracommunautaire effecten.

Ik heb zeer goede ontmoetingen gehad met de Canadese minister van Handel, François-Philippe Champagne – een schitterende naam – die twintig jaar in Europa heeft gewerkt en gewoond. Hij is een specialist in internationale handel en beklemtoonde telkens opnieuw heel sterk dat hij toch maar niet begreep dat over zo'n sterk, schitterend akkoord met Canada, dat een rechtsstaat is, dat een democratie is en dat veel belang hecht aan alle waarden waar u belang aan hecht, terughoudendheid kan bestaan.

We hebben het ook gehad over de herziening van het North American Free Trade Agreement (NAFTA). Toen was het al heel duidelijk dat de besprekingen met betrekking tot de mogelijke protectionistische maatregelen wat Mexico en Canada betreft, werden gelinkt aan de herzieningen in het kader van het NAFTA-akkoord.

We hebben ook gesproken over de toekomst van de Wereldhandelsorganisatie, waarin Canada zich evenzeer als wij zorgen maakt over de niet-benoeming van rechters in het Appellate Body. Uiteraard hebben we ook gesproken over de brexit omdat het belangrijk is dat ik telkens opnieuw benadruk dat na de brexit het Verenigd Koninkrijk een derde land wordt, met alle gevolgen vandien. Soms ervaar ik dat ook hoofdrolspelers in het buitenland nog niet altijd heel goed beseffen wat de situatie zal zijn voor het binnenkomen in de Europese interne markt na de brexit.

We hebben ook het Vlaamse strategisch forum gehad over transport en logistiek. Daar hebben we kunnen spreken over het belang van waardeketens in de internationale transport en logistiek, ook over slimme logistiek en het belang van het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) daarin.

Dit was het eerste staatsbezoek aan Canada in meer dan veertig jaar en het eerste bezoek in een interfederaal formaat. Canada is een gewaardeerde bondgenoot waarmee we als Europese partner veel gemeen hebben. Uiteraard had dit staatsbezoek tot doel om de goede banden aan te halen, en nog in het bijzonder

met Québec. De Québécois kennen ons zeer goed. De premier heeft de Frans-talige landgenoten verwelkomd als bijna-familie, gelet op de francofone banden, en heeft de Vlamingen begroet als 'bijzondere vrienden'. Hij heeft ook zeer gewaardeerd dat we een houding hebben aangenomen in CETA die overeenstemt met de Canadese doelstellingen.

Het was uiteraard een staatsbezoek. Ik hoef u niet te zeggen dat daar heel wat ceremonie en protocol bij te pas komt. Een klein schaduwvlekje is toch wel dat er geen ontmoeting is geweest met premier Trudeau. Hoewel het een staatsbezoek betrof, was de premier niet beschikbaar.

Vanuit het Vlaamse bedrijfsleven en de academische wereld waren alvast positieve reacties te horen, met de ondertekening van nieuwe contracten en memoranda of understanding (MoU's). Ik wil ook onderstrepen dat er fundamenteën gelegd zijn of toch eerste afspraken zijn gemaakt voor toekomstige samenwerking. Canada is net als wij bezig met onderzoek over de blauwe economie. Op dat vlak kan er dus oceaanoverschrijdende samenwerking tot stand komen. We hebben afgesproken om samen te werken inzake douaneovergang omdat de douaneovergang tussen Canada en de Verenigde Staten een voorbeeld is van een zo frictieloos mogelijke overgang. Dat is bijzonder belangrijk voor ons, voor heel Europa, om de kosten te drukken na de brexit, wanneer er douane zal zijn.

Er zijn twee samenwerkingsakkoorden gesloten tussen onze Vlaamse havens en die van Québec, North Sea Port en Zeebrugge. Onze Vlaamse havens gaan er ook bekijken of ze waterstoftechnologie kunnen toepassen, want we hebben een bezoek gebracht aan Hydrogenics, dat ook bij ons in de Kempen is gevestigd. In de havens in Québec hebben ze het schitterende idee dat de zeeschepen die binnenkomen, hun dieselmotoren moeten stilleggen, dat ze ze niet meer mogen gebruiken om elektriciteit op te wekken om te verwarmen, om de koelinstallaties te laten draaien, enzovoort. Ze zijn verplicht om aan te sluiten op een container die waterstof bevat, zodat het hele schip op het moment dat het in de haven ligt, niet meer pollueert. De schepen die daar niet aan voldoen, moeten buiten de haven wachten. Dat is een kleine tip om eventueel ook toe te passen in onze havens.

Er is ook potentiële samenwerking tussen het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) en zijn Québecse counterpart. Er zijn concrete plannen gemaakt voor mogelijke samenwerking tussen het IT-lab en de Universiteit Gent en eventueel imec met MILA. MILA is het wereldcentrum inzake artificiële intelligentie, dat bijzonder ver staat op dat vlak. Onze rectoren, in het bijzonder de rector van Universiteit Gent, die uit die wetenschappelijke sector komt, was bijzonder geïnteresseerd. Ik heb ook collega Muyters op de hoogte gebracht van de belangstelling van de Canadezen om inzake onderzoek en ontwikkeling samen te werken met Vlaanderen in het kader van Horizon 2020, wat we kunnen, want we kunnen met derde landen samenwerken. Zeker als het gaat over artificiële intelligentie, kan dat voor onze universiteiten en onderzoekscentra een meerwaarde zijn.

Ik heb uiteraard zelf de kans gehad om Canadese topinvesteerders te wijzen op de mogelijkheden in Vlaanderen. Sommigen heb ik onmiddellijk in contact kunnen brengen met de CEO van FIT. Op dat vlak zijn er dus belovende contacten gelegd. Je weet vooraf niet wat daar finaal van terechtkomt, maar ik had er wel een goed gevoel bij.

Karl Vanlouwe (N-VA): Het kan inderdaad heel positief geëvalueerd worden. U hebt al een opsomming gegeven van concrete afspraken, contracten, plannen en MoU's die werden afgesloten. Zoals u in uw vorige vraag hebt geantwoord, zal het inderdaad misschien nog wat te vroeg zijn om een gedeeltelijke toepassing van het CETA-verdrag te evalueren, maar ik meende en ik zal het waarschijnlijk ook lezen in de cijfers die u me ter beschikking heeft gesteld, dat Vlaanderen

ondertussen reeds exporteerde in 2017, dus sinds de gedeeltelijke invoering van het CETA-akkoord, en dat er een record van maar liefst 2,19 miljard euro naar Canada werd geëxporteerd, wat een stijging was met 23 procent. Ik dacht dat ik het al in De Tijd had gelezen.

Verder ben ik er, zoals u, van overtuigd, dat het CETA-handelsverdrag ook de contacten tussen Vlaanderen, Canada en Québec in de toekomst nog meer zal versterken, maar ik ben ervan overtuigd dat, zodra we helemaal hebben ingestemd met dit decreet, we dit ook binnen enkele maanden of volgend jaar voor het eerst kunnen evalueren.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jan Van Esbroeck aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de Vlaamse samenwerking met Corsica – 1501 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Ruim een jaar geleden, op 1 februari 2017, had u een ontmoeting met Gilles Simeoni, de voorzitter van de Corsicaanse Conseil Exécutif, en zijn collega verantwoordelijk voor Europese zaken, de voorzitter van het Agentschap Toerisme Corsica en lid van het Comité van de Regio's. Met hun bezoek aan Vlaanderen gaf de Corsicaanse delegatie een duidelijk signaal dat Corsica met een open en moderne blik op Europa op zoek gaat naar internationale samenwerking om de vele uitdagingen van het eiland het hoofd te bieden.

Bij de recente verkiezingen van december vorig jaar behaalden de Corsicaanse nationalistenvoor het eerst in de geschiedenis de absolute meerderheid op het eiland. Ze gaan niet direct voor onafhankelijkheid, maar ze willen meer autonomie en een eigen koers varen is hun hoofddoel. Zij wensen in ieder geval meer inspraak in hun economisch beleid.

Ik heb enkele vragen naar aanleiding van dit bezoek en de afspraken die er zijn gemaakt.

Welke concrete afspraken werden tijdens de ontmoeting vorig jaar gemaakt? Op welke manier kregen die afspraken opvolging en hoe evalueert u die samenwerking?

Welke mogelijkheden ziet u inzake Vlaams-Corsicaanse samenwerking in de toekomst? Op welke domeinen? Hebt u reeds concrete plannen of initiatieven in uw agenda staan?

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: We kunnen positief terugblikken op de ontmoeting van vorig jaar. Uit die gesprekken bleek dat er samenwerking mogelijk is op verschillende domeinen. Hierover geef ik meer uitleg in het antwoord op vraag twee.

Het ging over uitwisseling op het vlak van fiscale autonomie, nieuwe industriële technologieën, circulaire economie – daarin waren ze bijzonder sterk geïnteresseerd – duurzaam gebruik en recuperatie van water, kustbescherming, het bestrijden van erosie, eventueel culturele samenwerking.

Wat concrete afspraken omtrent die samenwerking betreft, kan ik alleen maar zeggen dat er tijdens het voorbije jaar een aanbod is gedaan aan de staf van de

Voorzitter van de Executieve om een concreet implementatieplan uit te werken. Daarop werd principieel positief gereageerd, maar dit resulteerde tot op heden nog niet in een concrete werkvergadering.

Volgens de gezagsdragers had dit onder meer te maken met de regionale verkiezingen in Corsica in december vorig jaar, die veel tijd en energie in beslag namen. Behalve die principieel goede ontmoeting, met een aantal mogelijkheden die zijn geschetst, is het nog niet gekomen tot een verdere werkafspraken, die nochtans essentieel is als we op een of andere manier – het zal niet op alle domeinen zijn – zouden willen samenwerken.

Ik heb gisteren Xavier Bertrand ontmoet, de voorzitter van de regio Hauts-de-France, en die zei net als ik dat het goed is om overeenkomsten en MOU's te sluiten en intentieverklaringen te ondertekenen, maar dat het belangrijkste is dat je daar iets mee doet. Hier zijn we nog niet in die fase. We zijn nog niet in een fase dat er concrete voorstellen uitgewerkt zijn.

Ons aanbod blijft. We gaan de Corsicanen daar nog eens aan herinneren. Maar: it takes two to tango. Het was een mooie, goede ontmoeting, maar we gaan nu verder zien hoe het verloopt.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Ik dank de minister-president voor zijn antwoord. Het is inderdaad belangrijk dat die contacten gelegd zijn. We moeten daar verder op inzetten. Ik denk dat er voor Vlaanderen nog wat opportuniteiten liggen in Corsica, misschien in eerste instantie op het vlak van toerisme, maar uiteraard kan het veel breder gaan dan dat, zoals de minister-president al aanhaalde. Ik kijk uit naar de verdere goede samenwerking met de Corsicaanse leiders.

De voorzitter: Het is misschien nog eens een goede bestemming voor een buitenlandse verplaatsing.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik kan het u aanraden, voorzitter. Ik ben er vorig jaar op vakantie geweest. Het is een schitterend eiland.

De voorzitter: We hebben nu al een verplaatsing voor Onroerend Erfgoed gedaan, en de Vlaamse afvaardiging, maar in het kader van Toerisme hebben we nog niets gedaan.

Jan Van Esbroeck (N-VA): In dat opzicht: er was nog wat budget over, en Corsica is niet de andere kant van de wereld. *(Opmerkingen)*

Minister-president Geert Bourgeois: Dat gaat heel snel, inderdaad. Ze zijn wel heel trots op hun identiteit: faites comme chez vous, mais n'oubliez pas que vous êtes chez nous. *(Opmerkingen. Gelach)*

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het brexitakkoord over de transitieperiode

– 1556 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, de brexitonderhandelaars zijn tot een partieel, tussentijds akkoord gekomen over de transitieperiode. Met een 'draft agreement' werd op 19 maart een tekst gepubliceerd die gaat over de

overgangspannerie na het vertrek op 30 maart 2019. Dat is exact over een jaar. Het referendum is ondertussen bijna twee jaar geleden, maar over exact een jaar zou het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie vertrekken. "A brexit is a brexit", zei Theresa May, de eerste minister van het Verenigd Koninkrijk. Ondanks de hoop die er soms was dat de brexit niet zou doorgaan, lijkt het er toch wel toe te komen.

Maar heel finaal lijkt deze 'draft agreement' nog niet. Tijdens een persconferentie in Brussel stelde EU-onderhandelaar Michel Barnier – en niet de Britse minister David Davis – een tekst voor. Het gaat over een document opgesteld in drie onderdelen, drie kleuren. De passages in groen zijn overeengekomen door de onderhandelaars en behoeven enkel nog een technische juridische controle. De onderdelen in het geel zijn overeengekomen in algemene politieke lijnen, maar behoeven nog wijzigingen of verduidelijkingen. En de passages in het wit zijn voorstellen van de EU waarover de onderhandelingen nog bezig zijn. Ook moet de tekst nog worden ondertekend door de EU-27 op een Europese Raad.

In grote lijnen houdt het akkoord in dat het Verenigd Koninkrijk tot eind december 2020 – dus dan alweer anderhalf jaar na het vertrek van het Verenigd Koninkrijk – toegang blijft genieten van de Europese interne markt en de douane-unie. Men zal ook alle Europese regels moeten blijven respecteren en de financiële bijdrages blijven betalen. Tijdens die periode zullen de Britten echter geen inspraak meer hebben in het besluitvormingsproces. Men draagt dus wel nog bij, men geniet nog wel van de voordelen, maar men kan niet meer aanwezig zijn op een Europese Raad en men draagt niet meer bij tot de regelgeving.

Daarnaast is er ook een akkoord gevonden over de rechten van de EU-burgers in het Verenigd Koninkrijk – de cijfers ken ik niet meer uit het hoofd, maar ik dacht dat het er iets meer dan 3 miljoen waren en omgekeerd ongeveer 1 miljoen Britten die op het Europese vasteland wonen – en zijn de Britten bij geschillen hierover gebonden door de rechtspraak van het Europees Hof.

De grote molensteen om de nek van de brexitonderhandelaars blijft de Ierse grenskwestie. Hierover is nog steeds geen akkoord. En als ik me niet vergis, zijn we binnenkort bijna twintig jaar na het Goedevrijdagakkoord. Ik dacht dat het dateerde van 1989. Ik ben er niet helemaal zeker van, maar het is ruim twintig jaar geleden.

De 'draft agreement' werd met gemengde gevoelens onthaald, vooral dan in het Verenigd Koninkrijk. De meer eurokritische fractie binnen de Conservatieve partij vindt dat minister Davis te veel toegevingen heeft gedaan in de transitieperiode, en sommige stemmen in de Britse politiek vragen ondertussen het ontslag van het kabinet May. Maar dat is ondertussen al meermaals gevraagd en ik stel vast dat zij nog steeds 'prime minister' is en haar kabinet nog steeds heeft in Downing Street 10.

Minister-president, ik heb een aantal vragen voor u over deze nieuwe brexit-ontwikkelingen.

Kunt u inhoudelijk meer toelichting geven over het bereikte akkoord? Wat is uw reactie op dit akkoord?

In hoeverre brengt dit akkoord rust en stabiliteit voor ons Vlaams bedrijfsleven? Minister-president, een delegatie van het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) is gisteren zelf naar London geweest. Ze is ontvangen in Downing Street 10 en ontvangen door een delegatie parlementsleden. Ze hebben daarbij hun ongerustheid overgebracht over de impact van de brexit op onze economie, onder meer op de haven van Zeebrugge.

Hoe ziet u de volgende stappen in de brexitonderhandelingen, en op welke manier zult u hierop vanuit Vlaanderen proberen te wegen?

Ik kijk uit naar uw antwoord.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Vanlouwe, het is inderdaad zo dat de onderhandelaars op 19 maart jongstleden een tussentijds akkoord hebben bereikt over de brexittransitiefase. Die fase loopt nu tot 31 december 2020 en moet minstens tot dan rechtszekerheid bieden aan de Europese en Britse bedrijven en moet de onderhandelaars de tijd geven om verdere akkoorden te sluiten.

Tijdens deze transitiefase wordt een status quo beoogd. Dat wil zeggen dat het Verenigd Koninkrijk als derde land verder gebonden blijft door de bestaande en nieuwe EU-wetgeving, door de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie en door internationale verdragen die de Europese Unie heeft afgesloten.

Het Verenigd Koninkrijk zal tijdens die periode ook blijven deelnemen aan EU-samenwerkingsprogramma's, zoals Erasmus. En, als ware het een lidstaat, zal het Verenigd Koninkrijk ook blijven bijdragen aan de begroting van de Europese Unie.

Het VK wordt als derde land echter grotendeels uitgesloten van de besluitvorming van de EU. Dat is ook logisch aangezien het VK geen lidstaat meer is tijdens deze transitiefase. Het akkoord bepaalt wel dat het VK bij uitzondering door de EU zal worden geconsulteerd waar dit opportuun is.

Wat de besluitvorming in het visserijbeleid betreft, wordt er een speciaal regime ingericht waarbij het VK verplicht geconsulteerd moet worden bij de jaarlijkse vastlegging van quota.

Onze reactie is positief. U weet dat de Vlaamse Regering als een van de eersten heeft aangedrongen op een brexittransitiefase na 29 maart 2019. Deze transitiefase moet onze bedrijven en burgers rechtszekerheid bieden en moet hun de tijd geven om tot een kwaliteitsvolle deal te komen inzake de toekomstige relaties. Ik ben blij dat beide hoofdonderhandelaars tot dat standpunt zijn gekomen. Voor het overige kijk ik samen met u uit naar een oplossing voor de Ierse grenskwestie.

Ik heb vorige maandag uit eerste hand van de Ierse Minister of State for European Affairs Helen McEntee vernomen dat het VK nu ook principieel akkoord gaat om de backstopregeling van Michel Barnier juridisch te vertalen. Dat is intussen ook bekend geraakt. Ik vertel eigenlijk geen nieuws meer. Helen McEntee kwam toen net terug van een belangrijke vergadering.

Men aanvaardt die backstopregeling wanneer het VK er niet in slaagt om voor oktober zelf met een realistische en voor de unie aanvaardbare alternatieve oplossing te komen – optie 1 – of wanneer de toekomstige douanesamenwerking tussen de EU en het VK niet van dien aard is dat ze een frictieloze grens, zonder fysieke douanecontroles aan de grens tussen Noord-Ierland en de Ierse Republiek toelaat – optie 2. Ingeval die hypothesen niet vervuld zijn, onderschrijft het VK principieel akkoord te gaan met de derde backstopoptie, wat wil zeggen dat het VK zijn regelgeving volledig zal moeten afstemmen op het Unierecht om die frictieloze overgang tussen de Republiek en Noord-Ierland mogelijk te maken.

Full regulatory alignment – ik heb het al uiteengezet in de commissie of in de plenaire vergadering, ik weet het niet meer precies – betekent in dit geval dat men komt tot een harde grens tussen het hele eiland en het VK. De Britten zijn daar principieel mee akkoord gegaan. Opties 1 en 2 blijven natuurlijk open. Als men daar de kwadratuur van de cirkel vindt, komt de derde optie niet ter sprake. Wat die derde optie betreft, wil ik nog toevoegen dat het slechts gaat over een principieel akkoord. Dat betekent niet dat ze akkoord gaan over wat en hoe men

juridisch die backstopoptie zal vertalen, maar wel dat ze principieel hebben aanvaard om, wanneer de eerste twee opties niet vervuld geraken, tot die backstopoptie te komen. Ik kijk ernaar uit hoe dit belangrijk akkoord tot stand zal komen.

Voor ons bedrijfsleven is het een kleine opluchting dat er ook een positieve dynamiek kan komen in de verdere onderhandelingen, maar ik herhaal dat het een tussentijds akkoord is. Dat betekent dat het niet op zichzelf staat: het maakt deel uit van het ontwerp van terugtrekkingsakkoord dat eerder deze maand gepubliceerd werd. Indien de onderhandelaars er uiteindelijk niet in zouden slagen om het terugtrekkingsakkoord rond te krijgen, valt ook dit tussentijds akkoord over transitie in het water. De regel is immers: 'Nothing is agreed until everything is agreed.'

Dit terugtrekkingsakkoord zal de komende weken en maanden het onderwerp zijn van verdere onderhandelingen tussen de beide partijen. Een 'no deal'-scenario met desastreuze gevolgen voor onder andere de Vlaamse economie is dus helaas nog niet definitief van de baan.

Het blijft ook belangrijk om te onderstrepen dat de onderhandelingen over het toekomstig samenwerkingsmodel spoedig moeten worden verdergezet. Ik kom daar nog op terug.

Tijdens de komende maanden moet er een oplossing worden gevonden voor de resterende discussiepunten van het terugtrekkingsakkoord.

De twee belangrijkste overblijvende thema's zijn de governance-aspecten die niet aan de rechten van burgers en aan de financiële regeling zijn gerelateerd en de kwestie van de Ierse grens. Idealiter zal dit in oktober 2018 resulteren in een uittredingsverdrag dat door beide partijen wordt goedgekeurd. Indien er een akkoord is, moet dit worden bezorgd aan het Europees Parlement, dat zijn goedkeuring moet verlenen. Het Europees Parlement heeft al meermaals te kennen gegeven dat eind oktober 2018 de deadline is om tegen brexit day een afgeklopt uittredingsakkoord te hebben.

Naast de lopende onderhandelingen over het terugtrekkingsakkoord heeft de Europese Raad verleden week tevens richtlijnen aangenomen over de visie van de 27 Europese lidstaten op de toekomstige relaties. We hebben daar met de Directie-Generaal voor Europese Zaken en Coördinatie op kunnen wegen. We ondersteunen de ambitie om te komen tot een zo handelsvriendelijke toekomstige relatie en tot een zo allesomvattend mogelijke plus-samenwerking, zoals we dat noemen. We hebben de lijn bewaakt dat voor toekomstige goederenhandel een nultarief geldt, zonder quota of andere uitvoerrestricties. Mede op onze vraag is ook de toekomstige plus-samenwerking met betrekking tot onderzoek en ontwikkeling (O&O), de opvolger van Horizon 2020, tot de Erasmusuitwisselingen en tot mobiliteit en transport in het vooruitzicht gesteld.

Op basis van deze richtlijnen zal de Europese Commissie verder onderhandelen. Die onderhandelingen moeten in oktober 2018 resulteren in een politieke verklaring over de toekomstige relaties. Die verklaring moet resulteren in een verdragstekst over een toekomstig partnerschap.

Vlaanderen is zeer nauw betrokken bij de Belgische standpuntbepaling. Onze belangen zijn bijzonder groot. Ik heb de voorbije maanden zeer veel bilaterale contacten gehad. Ik heb onze Vlaamse visie op de brexit uiteengezet tijdens mijn gesprekken met de hoofdonderhandelaar, de heer Barnier, met andere Europese ministers, met ambassadeurs en met leden van de Europese Commissie. Ik benadruk telkens hoe groot de belangen zijn die op het spel staan. Het is onze uitdrukkelijke wil de schade zo veel mogelijk te beperken. We weten helaas al lang dat het natuurlijk uitgesloten is dat iemand hierbij wint.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw omstandig antwoord. Ik denk dat we in Vlaanderen allemaal op die lijn zitten. We moeten de schade, die er zeker zal zijn, beperken. Ik heb de ondernemers van het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) er gisteren voor horen pleiten dat we ervoor moeten zorgen dat de onderhandelingen alvast niet in chaos verzanden. We stellen vast dat het niet gemakkelijk of evident is.

Ik heb vastgesteld dat nu een tweede tussentijds akkoordje is gemaakt. Wat me dan weer ongerust maakt, is dat enkele dagen later, tijdens de vergadering van de Europese Raad, waarop alle ministers, staatshoofden en regeringsleiders aanwezig waren, een boodschap naar voren is gebracht over het standpunt van het Verenigd Koninkrijk die een nauwe handelsrelatie moeilijk maakt. Volgens mij moeten we net werken aan een goede handelsrelatie. Het Verenigd Koninkrijk zal nog steeds onze buur blijven. Het Verenigd Koninkrijk behoort misschien niet meer tot dezelfde familie, maar blijft onze buur.

Minister-president, u hebt al bijzonder veel inspanningen geleverd. U hebt al meermaals contact gehad met de heer Barnier, u hebt de haven van Zeebrugge bezocht en u hebt een forum met bedrijfsleiders opgericht. Vanuit mijn bescheiden positie in het Vlaams Parlement, maar ook in het Comité van de Regio's, probeer ik andere regio's die door de brexit worden getroffen te wijzen op de impact die dit zal hebben op onze economie, onder meer op onze havens. Het gaat niet enkel om Vlaanderen, maar evengoed om Nederland, Denemarken en zelfs het noorden van Frankrijk.

Ik heb in het Comité van de Regio's alvast voorgesteld een bezoek te brengen aan de haven van Zeebrugge en daar met de CEO, de heer Coens, in de mate van het mogelijke contacten met bedrijven te leggen. We zullen dat volgende maand doen. De andere partners uit Europese regio's moeten weten welke impact dit heeft op ons, als nauwste buur van het Verenigd Koninkrijk, maar ook kan hebben op andere regio's in Europa.

Minister-president, ik ben ervan overtuigd en ik heb er alle vertrouwen in dat u dit in het belang van onze economie verder op een goede en correcte wijze zult opvolgen.

Rik Daems (Open Vld): Minister-president, ik wil nog een kleine opmerking maken. Ik heb al vaak gesteld dat het Britse parlement dit op het einde van de rit moet goedkeuren. Dit is een bijzonder zwak punt en een recente evolutie draagt hier nog toe bij.

Vandaag is een of andere klacht ingediend met betrekking tot de partijfinanciering van de brexitcampagne. Er zou zijn aangetoond dat naar aanleiding van dit referendum illegale partijfinanciering is aangewend. Ik kan het me bijna niet voorstellen, maar indien dit gerechtelijk zou worden bewezen, wil ik er u attent op maken dat u misschien eens moet nakijken of het referendum hierdoor kan worden geannuleerd. U moet zich voorstellen in welke situatie we dan zouden terechtkomen.

Er is nog een tweede aspect, namelijk het lopende onderzoek naar de organisatie Cambridge Analytica. Nu wordt onomstotelijk bewezen dat informatie is vervalst. Ik weet niet in welke mate dit ten aanzien van het referendum als een juridisch element kan worden aangevoerd, maar ik kan me wel voorstellen dat als Engelse volksvertegenwoordigers het akkoord moeten goedkeuren nadat onomstotelijk is vastgesteld dat het resultaat van het referendum bepalend is gestuurd op basis van manipulatie en valse informatie ... Dan valt het volgens mij niet uit te sluiten dat dit een risico vormt.

Ik vraag u niet om hier nu op te antwoorden. Dat is het punt niet. Het zijn een paar elementen in de rand die vanuit een voorzichtigheidsoverweging misschien eens moeten worden bekeken. Ik kan me immers niet voorstellen dat een volksvertegenwoordiger een akkoord moet goedkeuren indien juridisch zou blijken dat met het referendum illegale partijfinanciering was gemoeid en indien onomstotelijk zou worden bewezen dat er sprake was van manipulatief gedrag in de extreme zin. We zullen tijdens een verkiezingscampagne allemaal wel eens het een en het ander vertellen en een overdrijving is niemand vreemd. Dat is het punt niet. Hier gaat het echter een heel andere richting uit.

Persoonlijk sluit ik niet uit dat heel dit ding op het einde van de rit nog zou kunnen kapseizen. Dat is een persoonlijk buikgevoel. Of dat al dan niet goed zou zijn, laat ik in het midden. Ik kan me niet voorstellen dat dit goed zou zijn. We moeten hier vanuit een voorzichtigheidsgevoel minstens even naar kijken. Zonder hier te veel gewicht aan te geven, lijkt dit me toch niet onverstandig. Ik vermeld dit hier als een bedenking in het geval die twee elementen vast komen te staan.

Het strafste zou zijn dat het referendum wordt geannuleerd. Dat is perfect mogelijk, en waar staan we dan? Het is niet meer dan een bedenking waar ik vandaag geen verdere conclusies aan kan verbinden. Ik heb echter van in het begin verklaard dat de staart van de slang het probleem zou kunnen vormen, en dat is de goedkeuring van het akkoord in het Brits parlement.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Daems, aangezien ik het belangrijk vind, wil ik hier kort op ingaan. Wat u hebt gezegd, klopt inderdaad. Er loopt een onderzoek, en indien de feiten ernstig blijken te zijn, is het goed mogelijk dat hier andere gevolgen aan worden gekoppeld. Los daarvan hebben zeer belangrijke conservatieve volksvertegenwoordigers verklaard dat zij het laatste woord moeten hebben. Ik denk dan aan wat de heer Clarke heeft verklaard. Zij zullen hierover beslissen. Dit doet me besluiten dat andere wendingen nog mogelijk zijn.

Ik heb tijdens plenaire vergaderingen van het Vlaams Parlement al de hoop uitgedrukt dat de Britten hierop terugkomen. Ik blijf, samen met vele anderen, herhalen dat ze welkom blijven.

Ik heb een Burgerdialoog gedaan met commissaris Frans Timmermans. Die heeft exact hetzelfde gezegd. Als de Britten tot een ander inzicht komen, dan zijn en blijven ze welkom.

Een tweede bedenking. Het loopt een beetje raar. Niet alleen tijdens de transitieperiode maar anders ook, zie je nu meer en meer stemmen opgaan in de richting van bijvoorbeeld een partiële douane-unie. Dat ontlokt de bedenking dat zolang de Britten er bij waren, ze veel opt-outs hadden, en als ze eruit gaan, ze een aantal opt-ins willen hebben. Dat is een beetje bizar aan het evolueren. Maar we zullen zien hoe het loopt. Ik denk dat het belangrijk is om ondertussen de goede relaties te onderhouden. Ik heb officieel geen aanwijzingen daarvan. Alle mensen die ik spreek, zeggen: 'Het volk heeft gesproken, we houden ons daaraan.' Maar je ziet dat er boven of onder de waterlijn een aantal zaken in beweging zijn.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Ik heb ook gelezen waarnaar u verwijst, voorzitter. Ik denk dat we ons alvast op het vasteland moeten focussen op de toekomstige handelsrelatie. Dat is natuurlijk een intern probleem. We zullen de uitslag moeten afwachten, wat die ook is. Maar laat ons vooral focussen op goede toekomstige relaties met het Verenigd Koninkrijk.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.